

De burgerrechtenbeweging op het internationale podium

Een vergelijking van de visies van Martin Luther King, Jr. en Malcolm X op mensenrechten en het internationale karakter van de burgerrechtenbeweging in de jaren zestig

Bachelor Scriptie Taal- en Cultuurstudies/ Bachelor Eindwerkstuk Geschiedenis (GE3V14054)

Mandy van der Hoeven

4100409

Begeleider: drs. Rutger van der Hoeven

Tweede lezer: dr. Marloes Beers

Datum: 1 april 2016

Aantal woorden: 8778

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Hoofdstuk 1: De burgerrechtenbeweging in internationale context	5
Hoofdstuk 2: Racial injustice, poverty and war - Martin Luther King, Jr.'s visie op mensenrechten en internationalisme	10
Hoofdstuk 3: Human rights, not civil rights - Malcolm X 's visie op mensenrechten en internationalisme	17
Hoofdstuk 4: Vergelijking en verklaring van de visies van Martin Luther King, Jr. en Malcolm X	23
Conclusie	28
Bijlage: Samenvatting	30
Lijst met afkortingen	31
Literatuurlijst	32

Inleiding

In 1948 ondertekenden de lidstaten van de Verenigde Naties (VN) de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM). In de jaren veertig betraden mensenrechten het internationale podium als onderdeel van de visie van de Geallieerden op de naoorlogse wereldorde. In de UVRM werd deze visie vastgelegd en legaal en moreel bindend gemaakt.¹ In de Verenigde Staten waren mensenrechten niet de enige rechten waar men zich na de Tweede Wereldoorlog hard voor maakte. In de naoorlogse periode laaide namelijk ook de burgerrechtenbeweging op, waarin werd gestreden voor gelijke rechten voor Afro-Amerikanen.² Binnen deze beweging waren Martin Luther King, Jr. en Malcolm X belangrijke leiders. King's carrière begon toen hij het leiderschap over de Montgomery bus boycott op zich nam. Al snel werd hij de bekendste leider en werd zijn strategie van niet-gewelddadig protest op internationaal niveau beroemd en geprezen.³ Naast burgerrechtenleider was King, net als zijn vader, pastoor van de Ebenezer Baptist Church.⁴ Malcolm X begon zijn burgerrechtencarrière bij de Nation of Islam en was de eerste *black nationalist* die nationale prominentie verwierf.⁵ Na zijn breuk met de Nation of Islam ontwikkelde hij zich als onafhankelijke politieke leider van zwarte Amerikanen uit vooral stedelijke getto's.⁶

Op 10 december 1964 nam Martin Luther King de Nobelprijs voor de Vrede in ontvangst. Dit gaf hem op mondiale schaal erkenning en prestige als personificatie van de Amerikaanse burgerrechtenbeweging en zette hem op de kaart als internationale mensenrechtenleider. In zijn acceptatiespeech legde King een verband tussen de burgerrechtenbeweging en een mondiale vrijheidsbeweging. Zo noemde hij bijvoorbeeld Chief Lutuli van Zuid-Afrika als onderdeel van 'our struggle'.⁷ Ook Malcolm X riep op de strijd voor gelijke rechten te verbreden 'from the level of civil rights to the level of human rights' en van de burgerrechtenbeweging een internationale beweging te

¹ Samuel Moyn, *The Last Utopia: Human Rights in History* (Cambridge 2010) 44-46

² In deze scriptie zullen de termen 'Afro-Amerikanen', 'zwarten' en 'zwarte Amerikanen' worden gebruikt om te verwijzen naar Amerikaanse burgers met Afrikaanse afkomst. In hun toespraken verwezen Martin Luther King, Jr. en Malcolm X ook geregeld naar Afro-Amerikanen met de term 'Negro'. Omdat de letterlijke vertaling hiervan, 'negroïde' of 'neger', in het Nederlands negatieve connotaties heeft, is er in deze scriptie voor gekozen deze directe vertaling niet te gebruiken.

³ Adam Fairclough, *Martin Luther King, Jr.* (Athens 1990) 1-2

⁴ James H. Cone, *Martin & Malcolm & America: A Dream or A Nightmare* (Maryknoll 1991) 20-21

⁵ *Black nationalists* geloofden dat Afro-Amerikaanse vooruitgang niet zou komen door integratie in de blanke samenleving, maar door een scheiding van beide rassen die zou uiteindelijk zou moeten leiden tot een aparte zwarte staat.

Gary Gerstle, *American Crucible: Race and Nation in the Twentieth Century* (Princeton 2001) 295-295

⁶ Cone, *Martin & Malcolm & America*, 192

⁷ Martin Luther King, Jr., 'Martin Luther King Jr. – Acceptance Speech', *The Nobel Peace Prize*, Oslo, 10 december 1964, http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1964/king-acceptance_en.html (geraadpleegd op 10 maart 2016)

maken.⁸ Hoewel Martin Luther King en Malcolm X vaak worden gezien als twee uitersten in de burgerrechtenbeweging, zijn er ook overeenkomsten aan te wijzen in hun gedachtegoed. Een van de belangrijkste overeenkomsten was hun toewijding aan mensenrechten en hun overtuiging dat internationale relaties en verbanden belangrijk waren voor de burgerrechtenbeweging.⁹ In deze scriptie zullen hun visies op mensenrechten en het internationale karakter van de burgerrechtenbeweging uiteen worden gezet en worden vergeleken.

De UVRM en het latere Verdrag inzake de Voorkoming en de Bestrafing van Genocide van de VN konden raciale onrechtvaardigheid niet voorkomen, maar zorgden er wel voor dat de kans toenam dat er iets gedaan werd aan schendingen van de nieuwe internationale normen.¹⁰ Onder historici is er onenigheid over de mate waarin de Amerikaanse burgerrechtenbeweging gebruik maakte van mensenrechten en verbindingen met andere bevrijdingsbewegingen. In *Eyes Off The Prize: The United Nations and the African American Struggle for Human Rights, 1944-1955* stelt Carol Anderson dat het mensenrechtenverdrag de burgerrechtenbeweging aanvankelijk een nieuw wapen bood in hun strijd voor gelijke rechten, maar dat de strategie al snel aan de kant werd gezet omdat met name de regering-Eisenhower mensenrechten en de VN afschilderde als iets communistisch.¹¹ Martin Luther King en Malcolm X probeerden als enige nog na 1955 de beweging naar een internationaal niveau te tillen. Dit werd volgens Anderson gemakkelijk genegeerd en werkte stigmatiserend.¹² Andere historici, zoals Samuel Moyn, zijn echter van mening dat in de jaren zestig de traditie om de Afro-Amerikaanse strijd in een mondiale context te zien op grote schaal terugkeerde.¹³ Het Students Non-Violent Coordinating Committee (SNCC) verklaarde bijvoorbeeld in 1967 een mensenrechtenorganisatie te zijn.¹⁴ Het waren echter volgens Moyn ook vooral Malcolm X en Martin Luther King die het meest opriepen de burgerrechtenbeweging in een internationaal kader te zien en er een mensenrechtenbeweging van te maken.¹⁵ Dit standpunt wordt onderschreven door Henry Richardson die meent dat King moet worden gezien als internationale mensenrechtenleider en de burgerrechtenbeweging als internationale beweging.¹⁶ James Tyner beargumenteert hetzelfde voor Malcolm X en stelt daarnaast dat X naast

⁸ Malcolm X, 'The Ballot or The Bullet. April 3, 1964, Cleveland', in: George Breitman (red.), *Malcolm X Speaks: Selected Speeches and Statements* (New York 1965)

⁹ Clayborne Carson, 'The Unfinished Dialogue of Martin Luther King, Jr. and Malcolm X', *Souls* 7 (2005) 1, 17-19; Cone, *Martin & Malcolm & America*, 314

¹⁰ George M. Fredrickson, *Racism: A Short History* (Princeton 2002) 132

¹¹ Carol Anderson, *Eyes Off The Prize: The United Nations and the African American Struggle for Human Rights, 1944-1955* (Cambridge 2003) 1-3, 215-218

¹² Anderson, *Eyes Off The Prize*, 1-3; 272-276

¹³ Moyn, *The Last Utopia*, 104

¹⁴ *Ibidem*, 105

¹⁵ Anderson, *Eyes Off The Prize*, 276; Moyn, *The Last Utopia*, 98-105

¹⁶ Henry J. Richardson III, 'Martin Luther King, Jr. Lecture: Dr. Martin Luther King, Jr. as an International Human Rights Leader', *Villanova Law Review* 52 (2003), 471-474

alledaagse segregatie, ook grotere systemen van koloniale onderdrukking en uitbuiting aan de kaak stelde.¹⁷

Hoewel historici het erover eens zijn dat King en X hun strijd voor gelijke rechten in een internationaal kader plaatsten, is er nog onvoldoende onderzoek naar de manier waarop zij dit deden en, gezien hun verschillende ideologieën, naar de verschillen in hun visies. Deze scriptie probeert een bijdrage te leveren aan het beschreven debat door dit te analyseren. De vraag die centraal zal staan is: In hoeverre verschillen de visies op mensenrechten en het internationale karakter van de burgerrechtenbeweging die Martin Luther King en Malcolm X uitdroegen in de jaren zestig, en hoe zijn deze verschillen te verklaren? Er is gekozen voor de jaren zestig, omdat dit de periode is waarin internationalisme in de burgerrechtenbeweging terugkeerde, en omdat zowel King als X zich in deze periode meer op internationale verbindingen gingen richten.¹⁸ Om deze vraag te beantwoorden zal ten eerste worden ingegaan op de historische ontwikkelingen die er na de Tweede Wereldoorlog voor zorgden dat de burgerrechtenbeweging een meer internationaal karakter kreeg. Vervolgens zullen de visies op mensenrechten en internationalisme die King en X uitdroegen naar hun volgers worden geanalyseerd. Ten slotte zullen hun visies met elkaar worden gecontrasteerd en zullen de verschillen worden verklaard.

Om de visies van King en X te bepalen zal er gebruik worden gemaakt van een bronanalyse van egodocumenten en speeches. Er is gekozen voor een analyse van één boek per leider. Deze boeken en de toespraken zijn gekozen op basis van onderwerp; er zijn boeken en speeches gekozen waarin mensenrechten en internationale verbindingen van de burgerrechtenbeweging worden besproken. De gekozen boeken zijn in het geval van Martin Luther King *Where Do We Go from Here: Chaos or Community?*, en in het geval van Malcolm X's *The Autobiography of Malcolm X*. De gekozen toespraken zijn gegeven tussen 1960 en het overlijden van Martin Luther King en Malcolm X in respectievelijk 1968 en 1965.

In de bronanalyse zal de meeste aandacht uitgaan naar de visies die in de teksten worden uitgedragen. Daarbij zal er aandacht worden besteed aan de context waarin mensenrechten werden genoemd, het soort rechten dat werd bedoeld - politieke en legale of ook sociale en economische-, wat er werd gezegd over de internationale dimensies van de burgerrechtenbeweging en welke strategie daarbij werd voorgesteld. Vervolgens zullen de visies van King en X middels een comparatieve analyse worden vergeleken.

¹⁷ James A. Tyner, 'Territoriality, Social Justice and Gendered Revolutions in the Speeches of Malcolm X', *Transactions of the Institute of British Geographers* 29 (2004) 3, 330-343

¹⁸ A.B. Assensoh en Yvette M. Alex-Assensoh, *Malcolm X: A Biography* (Santa Barbara 2014) 69; Richardson, 'Martin Luther King, Jr. Lecture', 471

Hoofdstuk 1: De burgerrechtenbeweging in internationale context

De burgerrechtenbeweging stond niet los van internationale ontwikkelingen, maar moet volgens Samuel Moyn juist worden begrepen in haar internationale context.¹⁹ De Tweede Wereldoorlog en de strijd tegen de racistische nazi-ideologie hadden groot effect op de Amerikaanse samenleving en op de wereld. Volgens historicus Gary Gerstle moet de Tweede Wereldoorlog worden gezien als een “race war”, niet alleen omdat de Verenigde Staten vochten tegen de racistische nazi-ideologie en tegen het Japanse “ras”, maar ook omdat de oorlog raciale ongelijkheid in de VS zelf ter discussie stelde.²⁰ Protesten tegen racisme namen toe en het werd duidelijk dat een reconstructie van raciale relaties nationaal en internationaal een belangrijke taak zou worden voor de naoorlogse wereld.²¹ De burgerrechtenbeweging was verbonden met drie belangrijke naoorlogse ontwikkelingen, namelijk het opkomende antikolonialisme in Azië en Afrika, de oprichting van de Verenigde Naties en de opkomst van mensenrechten, en de opkomst van de Koude Oorlog.

Antikolonialisme

Ten eerste zorgde de Tweede Wereldoorlog ervoor dat banden met antikolonialisten sterker werden. Al tijdens het interbellum zagen Afro-Amerikanen hun strijd tegen Jim Crow als onlosmakelijk verbonden aan de emancipatie van gekleurde mensen over de hele wereld.²² Waar Afro-Amerikanen in de oorlog vochten voor “Double V”, voor overwinning op de vijanden in het buitenland en op raciale ongelijkheid in hun thuisland, vochten gekoloniseerde volkeren tegen eenzelfde ongelijkheid en imperialisme.²³ De Tweede Wereldoorlog representeerde, volgens historicus Gerald Horne, een wereldwijde crisis van *white supremacy*, omdat overal ter wereld blanke machtssystemen ter discussie werden gesteld.²⁴ Tijdens de Tweede Wereldoorlog hielden steeds meer Afro-Amerikanen zich actief bezig met het steunen van antikolonialisten.²⁵ Andersom vormde het bereiken van zelfbeschikking door landen in Azië en Afrika inspiratie voor de Amerikaanse burgerrechtenbeweging.²⁶

¹⁹ Moyn, *The Last Utopia*, 100

²⁰ Mary L. Dudziak, *Cold War Civil Rights: Race and the Image of American Democracy* (Princeton 2002) 7; Gerstle, *American Crucible*, 187-190

²¹ Thomas Borstelmann, *The Cold War and the Color Line: American Race Relations in the Global Arena* (Cambridge 2001) 31-46

²² Moyn, *The Last Utopia*, 100; Marika Sherwood, “There Is No New Deal for the Blackman in San Francisco”: African Attempts to Influence the Founding Conference of the United Nations, April-July, 1945’, *The International Journal of African Historical Studies* 29 (1996) 1, 73

²³ Gerstle, *American Crucible*, 194-195, 210-211

²⁴ Gerald Horne, ‘Race from Power: U.S. Foreign Policy and the General Crisis of “White Supremacy”’, *Diplomatic History* 23 (1993) 3, 453

²⁵ Gerstle, *American Crucible*, 195

²⁶ Borstelmann, *The Cold War and the Color Line*, 2

De National Association for the Advancement of Colored People (NAACP) was, volgens Carol Anderson, de belangrijkste organisatie die aansluiting zocht bij het antikolonialisme.²⁷ Al in 1900, tijdens het eerste Pan-African Congress in Londen, zag Du Bois wereldwijde *white supremacy* als het belangrijkste probleem van de twintigste eeuw: 'The problem of the twentieth century is the problem of the color line – the relation of the darker to the lighter races of men in Asia and Africa, in America and the islands of the sea.'²⁸ Tijdens de Tweede Wereldoorlog pleitte de NAACP voor de bevrijding van niet alleen Europa, maar ook van landen onderworpen aan kolonialisme.²⁹ In het aanvallen van kolonialisme volgde de organisatie dezelfde strategie als in het aanvallen van *Jim Crow*, namelijk het ter discussie stellen van de legitimiteit van beide systemen door middel van rechtszaken.³⁰

De Verenigde Naties en mensenrechten

Ten tweede zorgde de oprichting van de Verenigde Naties in 1945 ervoor dat zwarte Amerikanen discriminatie en segregatie neer konden zetten als een mensenrechtenprobleem in plaats van als een burgerrechtenprobleem.³¹ Tegen het eind van de Tweede Wereldoorlog stond voor Afro-Amerikaanse leiders, met name voor de NAACP, al vast dat burgerrechten niet genoeg waren. In plaats daarvan richtten ze zich op mensenrechten als dé standaard voor gelijkheid.³² Bij de United Nations Conference on International Organization in San Francisco in 1945 was een delegatie van de NAACP aanwezig. Ondanks twijfels binnen het State Department over de wenselijkheid van open diplomatie, werd de NAACP als enige zwarte organisatie samen met 41 andere non-gouvernementele organisaties uitgenodigd om de delegatie van de Verenigde Staten te adviseren. Ze hadden echter geen enkele macht om beslissingen te nemen.³³ Andere zwarte organisaties werden niet uitgenodigd, maar probeerden wel buiten de conferentiezalen invloed uit te oefenen door het verspreiden van persberichten en het zoeken van bondgenoten.³⁴ De NAACP maakte zich hard voor Afro-Amerikanen en koloniale volkeren en pleitte voor een internationale mensenrechtenwet.³⁵ Ze wilden een clausule

²⁷ Carol Anderson, *Bourgeois Radicals: The NAACP and the Struggle for Colonial Liberation, 1941–1960* (Cambridge 2014) 1

²⁸ Geciteerd in: Paul Gordon Lauren, *The Evolution of International Human Rights: Visions Seen* (Philadelphia 1998) 77

²⁹ Anderson, *Bourgeois Radicals*, 21

³⁰ Ibidem, 331-333

³¹ Jacquelyn Dowd Hall, 'The Long Civil Rights Movement and the Political Uses of the Past', *The Journal of American History* 91 (2005) 4, 1249-1250

³² Anderson, *Eyes Off The Prize*, 2

³³ Anderson, *Eyes Off The Prize*, 39-41; Lauren, *The Evolution of International Human Rights*, 188-189; Brenda Gayle Plummer, "'Below the Level of Men": African Americans, Race, and the History of U.S. Foreign Relations', *Diplomatic History* 20 (1996) 642; Sherwood, "'There Is No New Deal for the Blackman in San Francisco'", 76

³⁴ Lauren, *The Evolution of International Human Rights*, 188-189

³⁵ Anderson, *Eyes Off The Prize*, 41; Lauren, *The Evolution of International Human Rights*, 188-189; Nikhil Pal Singh, *Black is a Country: Race and the Unfinished Struggle for Democracy* (Cambridge 2004) 157

over raciale gelijkheid in het Handvest van de VN, zoals eerder tijdens de Dumbarton Oaks conferentie door de Chinese delegatie was voorgesteld.³⁶ Om dit te bereiken probeerden ze bondgenootschappen te sluiten met andere zwarte activisten, voornamelijk uit gekoloniseerde landen.³⁷

Ondanks druk van Afro-Amerikanen en landen als Frankrijk en Nieuw-Zeeland om non-discriminatie en mensenrechten op te nemen in het Handvest van de VN, kregen mensenrechten maar een kleine plaats toebedeeld in de verantwoordelijkheden van de Economische en Sociale Raad. Deze moest respect voor mensenrechten en fundamentele vrijheden promoten.³⁸ Daarbij werd een additionele clausule opgenomen die stelde dat, tenzij mensenrechtenschendingen een directe bedreiging vormden voor wereldvrede, de VN zich niet mocht mengen in de interne zaken van lidstaten. Daarnaast mocht de Raad schendingen alleen onderzoeken na aanklachten door een lidstaat. Het principe van nationale soevereiniteit werd dus gegarandeerd.³⁹ Volgens historici Anderson en Borstelmann was zo'n clausule noodzakelijk. Allereerst omdat zonder deze clausule Europese machten niet akkoord zouden zijn gegaan met het Handvest vanwege hun koloniale bezittingen. Daarnaast zouden ook de Verenigde Staten er niet mee instemmen. Anderson en Borstelmann zien hiervoor als achterliggende reden dat er onderzoek naar de "Negro question" zou kunnen komen.⁴⁰ Bij het opstellen van de UVRM speelden dezelfde overwegingen. Een clausule over raciale discriminatie werd politiek onwenselijk geacht en nationale soevereiniteit werd wederom verdedigd.⁴¹

Deze tegenslag bekende echter volgens Brenda Plummer niet dat Afro-Amerikanen hun geloof in de VN kwijtraakten. Ze bleven de organisatie en diens idealen in hun protest betrekken.⁴² In zijn artikel 'The United Nation and United States Civil Rights Litigation: 1946-1955' toont Bert Lockwood, Jr. aan dat het Handvest van de VN regelmatig gebruikt werd in rechtszaken omtrent burgerrechten. De mensenrechtenprovisies uit het Handvest kunnen volgens Lockwood gezien worden als toevoeging aan het arsenaal van legale wapens van de burgerrechtenbeweging.⁴³ Niets bracht het Amerikaanse "rasenprobleem" echter zo veel onder de aandacht als de drie directe aanklachten van Afro-Amerikanen bij de VN.⁴⁴ De eerst petitie werd ingediend door het National Negro Congress (NNC) in

³⁶ Tijdens de Dumbarton Oaks Conferentie van oktober 1944 werd de basisstructuur van de VN opgetekend en werd tevens de basis voor de discussies van de conferentie in San Francisco gevormd. De Chinese delegatie stelde tijdens de Dumbarton Oaks Conferentie voor om mensenrechten, rechtvaardigheid en vooral raciale gelijkheid in het VN Handvest op te nemen. Anderson, *Eyes Off The Prize*, 35-37

³⁷ Sherwood, "There is No New Deal for the Blackman in San Francisco", 76; Lauren, *The Evolution of International Human Rights*, 188-189

³⁸ Lauren, *The Evolution of International Human Rights*, 190-193; Anderson, *Eyes Off The Prize*, 36-37

³⁹ Ibidem

⁴⁰ Anderson, *Eyes Off The Prize*, 36-37; Borstelmann, *The Cold War and the Color Line*, 41

⁴¹ Anderson, *Eyes Off The Prize*, 131-133; Lauren, *The Evolution of International Human Rights*, 237-240

⁴² Plummer, "Below the Level of Men", 643

⁴³ Bert B. Lockwood Jr., 'United Nations Charter and United States Civil Rights Litigation: 1946-1955', *Iowa Law Review* 69 (1983) 901-957; Plummer, "Below the Level of Men", 644

⁴⁴ Borstelmann, *The Cold War and the Color Line*, 76-77

1946, maar deze organisatie had niet genoeg middelen om het zorgvuldig gedocumenteerde bewijs te leveren waar de VN om vroeg.⁴⁵ De NAACP volgde met hun petitie *An Appeal to the World*.⁴⁶ De organisatie zei te begrijpen dat segregatie primair een intern probleem was, maar beargumenteerde dat het vraagstuk met de tijd internationaal zou worden.⁴⁷ Hoewel deze petitie wel goed geschreven en gedocumenteerd was, ondernam de VN geen actie.⁴⁸ In plaats daarvan zorgde de steun van de Sovjet-Unie voor de petitie ervoor dat de NAACP als communistisch werd afgeschilderd.⁴⁹ De laatste petitie, *We Charge Genocide*, werd ingediend door het Civil Rights Congress (CRC) in 1951. De organisatie beschuldigde de VS ervan dat de overheid betrokken was bij een genocide van 15 miljoen Afro-Amerikanen.⁵⁰ Ook dit leidde niet tot actie.⁵¹

De Koude Oorlog

Ten slotte heeft de Koude Oorlog effect gehad op de burgerrechtenbeweging. Aan de ene kant was dit een positief effect. De Koude Oorlog gaf een nieuwe impuls aan de pogingen burgerrechtenhervormingen tot stand te brengen. Internationale aandacht voor rassendiscriminatie zette de Amerikaanse democratie in slechts daglicht, terwijl de nieuwe leiderschapsrol van de VS juist vereiste dat dit als positief werd ervaren.⁵² Vooral liberalen vonden dat de VS moesten leven naar de idealen van vrijheid en gelijkheid, omdat anders de Sovjet-Unie de niet-blanke landen van de wereld aan hun kant zou krijgen.⁵³ Daarbij konden de Verenigde Staten de Sovjet-Unie niet geloofwaardig aanvallen op mensenrechtenschendingen als het land zelf de constitutionele rechten van zwarte Amerikanen schond.⁵⁴

Aan de andere kant werkte de Koude Oorlog beperkend voor de burgerrechtenbeweging, omdat anticommunisme de grenzen van acceptabel protest deed vernauwen.⁵⁵ Discussies over brede sociale verandering of over de link tussen ras en klasse werden bijvoorbeeld vermeden.⁵⁶ Ook de beschreven internationale kritiek kende haar grenzen. Voor Europese landen was het simpelweg niet gepast om in het kader van de Koude Oorlog uitgesproken kritiek te hebben op de Verenigde Staten.

⁴⁵ Anderson, *Eyes Off The Prize*, 79-85; Borstelmann, *The Cold War and the Color Line*, 76-77

⁴⁶ Volledige titel: *An Appeal to the World: A Statement on the Denial of Human Rights to Minorities in the Case of Citizens of Negro Descent in the United States of America and An Appeal to the United Nations for Redress* Lauren, *The Evolution of International Human Rights*, 227

⁴⁷ Lauren, *The Evolution of International Human Rights*, 227; Singh, *Black is a Country*, 157-158

⁴⁸ Anderson, *Eyes Off The Prize*, 107-112; Dudziak, *Cold War Civil Rights*, 43-45

⁴⁹ Anderson, *Eyes Off The Prize*, 107-112; Lauren, *The Evolution of International Human Rights*, 227

⁵⁰ Anderson, *Eyes Off The Prize*, 181-185; Dudziak, *Cold War Civil Rights*, 63-64

⁵¹ Ibidem

⁵² Dudziak, *Cold War Civil Rights*, 6-12; Plummer, "Below the Level of Men", 645

⁵³ Borstelmann, *The Cold War and the Color Line*, 107

⁵⁴ Horne, 'Race from Power', 454-455; Lauren, *The Evolution of International Human Rights*, 227-228;

⁵⁵ Dudziak, *Cold War Civil Rights*, 13

⁵⁶ Ibidem, 13-14

Andersom zorgde het feit dat deze Europese landen de belangrijkste bondgenoten van de VS waren ervoor dat de burgerrechtenbeweging verder werd beperkt in haar bezigheden. Protest tegen het kolonialisme van deze bondgenoten werd bijvoorbeeld niet op prijs gesteld.⁵⁷ De rechten van raciale minderheden waren tijdens de Koude Oorlog ondergeschikt aan anticommunisme.⁵⁸ Carol Anderson meent zelfs dat de Koude Oorlog ervoor zorgde dat het niet meer mogelijk was voor de burgerrechtenbeweging om mensenrechten als strategie te gebruiken, omdat door de Koude Oorlog mensenrechten een ideologisch slagveld waren geworden tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie.⁵⁹

Conclusie

Antikolonialisme, de VN en de Koude Oorlog hebben hun stempel gedrukt op de burgerrechtenbeweging. Antikolonialisme vormde vooral een inspiratie voor burgerrechtenactivisten. Daarnaast mengden deze activisten zich actief in de strijd tegen kolonialisme door bijvoorbeeld, zoals de NAACP, rechtszaken aan te spannen die de legitimiteit van imperialisme bevroegen. De oprichting van de Verenigde Naties en de opkomst van mensenrechten hebben de burgerrechtenbeweging met name geholpen als nieuw wapen in de strijd tegen discriminatie. Hoewel de VN niet de macht had in te grijpen in de interne zaken van lidstaten, werden mensenrechten wel regelmatig aangehaald in Afro-Amerikaanse protesten tegen racisme. De Koude Oorlog zorgde aan de ene kant voor een nieuwe impuls om burgerrechtenhervormingen door te voeren omdat raciale discriminatie en segregatie een negatief effect hadden op het imago van de VS in de wereld. Aan de andere kant zorgde de Koude Oorlog er ook voor dat de grenzen van acceptabel protest werden beperkt. Begin jaren vijftig zorgde dit ervoor dat het gebruik van mensenrechten door burgerrechtenactivisten afnam. In de jaren zestig begonnen verschillende burgerrechtenorganisaties zich echter wederom internationaal te oriënteren.⁶⁰

⁵⁷ Ibidem, 10-12

⁵⁸ Sing, *Black is a Country*, 162-163

⁵⁹ Anderson, *Eyes Off The Prize*, 272-276;

⁶⁰ Moyn, *The Last Utopia*, 104

Hoofdstuk 2: Racial injustice, poverty and war - Martin Luther King, Jr.'s visie op mensenrechten en internationalisme

Martin Luther King's carrière als burgerrechtenleider begon in 1956 toen hij het leiderschap over de Montgomery bus boycott op zich nam en eindigde in 1968 toen hij in Memphis, Tennessee werd vermoord. In zijn slechts dertien jaar durende activisme groeide King uit tot de populairste burgerrechtenleider en bereikte hij internationale bekendheid als voorstander van niet-gewelddadig protest.⁶¹ In 1957 richtte King samen met zestig andere zwarte leiders, waaronder vooral dominees, de Southern Christian Leadership Conference (SCLC) op waar hij tot aan zijn dood voorzitter van was.

Volgens historicus Henry Richardson wordt vaak vergeten dat King naast burgerrechtenleider, ook een internationale mensenrechtenleider was.⁶² Ook Thomas Jackson is van mening dat Martin Luther King in zijn leiderschap '[combined] African American dreams of freedom with global dreams of political and economic equality'.⁶³ In dit hoofdstuk zal King's visie op mensenrechten en het internationale karakter van de burgerrechtenbeweging aan de hand van een analyse van zijn toespraken en een van zijn boeken uiteen worden gezet. Hierbij zal worden ingegaan op King's definitie van mensenrechten, zijn idee van de wereldwijde 'human rights revolution', de manier waarop hij omging met de Koude Oorlog en oorlog in het algemeen, en de internationale dimensies van zijn strategie van niet-gewelddadig protest.

Mensenrechten

King hechtte veel waarde aan mensenrechten. In een speech die hij gaf op Human Rights Day (10 december) in 1965 aan Hunter College stelde hij dat 'the issue of human rights is the central question confronting all nations'.⁶⁴ Uit de bestudeerde bronnen kwam naar voren dat hij mensenrechten gebruikte op twee manieren. Ten eerste gebruikte hij mensenrechten als synoniem voor economische rechten en door God gegeven rechten. Wanneer King mensenrechten aanhaalde, refereerde hij vooral aan economische rechten, zoals het recht op werk, onderwijs en huisvesting, en niet aan politieke rechten.⁶⁵ Voor King waren mensenrechten fundamenteel anders dan constitutionele, politieke

⁶¹ Fairclough, *Martin Luther King, Jr.*, 1-2; Richardson, 'Martin Luther King, Jr. Lecture', 471

⁶² Richardson, 'Martin Luther King, Jr. Lecture', 471

⁶³ Thomas F. Jackson, *From Civil Rights to Human Rights: Martin Luther King and the Struggle for Economic Justice* (Philadelphia 2007) 1

⁶⁴ Martin Luther King, Jr., 'Address of Dr. Martin Luther King on December 10, 1965 to the South Africa Benefit of the American Committee on Africa at Hunter College, N.Y.C.', *The King Center Digital Archive*, <http://www.thekingcenter.org/archive/document/mlks-address-about-south-africa>, 1 (geraadpleegd op 16 maart 2016)

⁶⁵ Martin Luther King, Jr., *Where Do We Go From Here? Chaos Or Community* (Boston 1968) 138-139
De Verenigde Naties noemt economische mensenrechten vooral samen met sociale en culture rechten. Het Kantoor van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de Verenigde Naties beschrijft economische, sociale en culture rechten als de mensenrechten die betrekking hebben tot arbeid, sociale zekerheid,

rechten.⁶⁶ In zijn toespraak getiteld 'The American Dream' stelde hij dat er in een democratie sprake is van bepaalde basisrechten voor ieder individu. Deze rechten zijn niet verbonden aan de staat, maar gegeven door God en zijn een reflectie van menselijke waardigheid.⁶⁷ Ook zei hij in een toespraak voor de Illinois American Federation of Labor and Congress of Industrial Organizations (AFL-CIO) in 1965: 'It is not a constitutional right that men have jobs, but it is a basic human and moral right.'⁶⁸ Toen King in 1966 sprak over de fase van de burgerrechtenbeweging waarin economische rechten ter discussie werden gesteld, zei hij: 'If we want to call it the human rights struggle, that's all right with me.'⁶⁹

King zag armoede als een van de grootste problemen in de Afro-Amerikaanse gemeenschap, en in de wereld in het algemeen.⁷⁰ Om dit op te lossen was er interventie van de overheid nodig.⁷¹ Ook Thomas Jackson kwam in *From Civil Rights to Human Rights Martin Luther King, Jr. And the Struggle for Economic Justice*, waarin hij uitgebreid de ontwikkeling van King's sociale en politieke ideeën beschrijft, tot dezelfde conclusie, en stelt dat King zich hard maakte voor nationale garanties van economische rechten.⁷² Mensenrechten stonden niet in de Amerikaanse grondwet, maar zonder economische kracht konden burgerrechten niet worden beschermd.⁷³ In *Where Do We Go From Here?* stelde King dat armoede op een directe wijze moet worden opgelost, door volledige werkgelegenheid of door een gegarandeerd inkomen.⁷⁴ Op internationaal niveau was hij van mening dat de Verenigde

familieleven, participatie in het culturele leven en toegang tot huisvesting, voedsel, water, gezondheidszorg en onderwijs. Deze rechten waren al voor de UVRM van 1948 opgenomen in verschillende nationale wetten en internationale verdragen. In 1966 nam de VN het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten aan in de hoop dat deze rechten nationaal en internationaal beter zouden worden beschermd. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 'Frequently Asked Question on Economic, Social and Cultural Right', *Fact Sheet No. 33*, December 2008, <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/FactSheet33en.pdf>, 1-6 (geraadpleegd op 28 maart 2016)

⁶⁶ King, *Where Do We Go From Here?*, 138

⁶⁷ Martin Luther King, Jr., 'The American Dream: a transcription of the Commencement Address delivered by Martin Luther King Jr. at Lincoln University on June 6, 1961', *The King Center Digital Archive*, <http://www.thekingcenter.org/archive/document/american-dream> 2 (geraadpleegd op 16 maart 2016)

⁶⁸ Martin Luther King, Jr., 'Dr. Martin Luther King, Jr. Address to Illinois AFL-CIO on October 7, 1965', *Illinois AFL-CIO*, <http://www.ilaf-cio.org/documents/MLKNewsletter.pdf> 4 (geraadpleegd op 16 maart 2016)

⁶⁹ Martin Luther King Jr., 'The Seventh Annual Gandhi Memorial Lecture by Dr. Martin Luther King, Jr. delivered at Howard University Washington D.C. November 6, 1966', *The King Center Digital Archive*, <http://www.thekingcenter.org/archive/document/seventh-annual-gandhi-memorial-lecture> 13 (geraadpleegd op 16 maart 2016)

⁷⁰ Martin Luther King, Jr., 'Nobel Lecture: The Quest for Peace and Justice', *The Nobel Peace Prize*, Oslo, 11 december 1964, http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1964/king-lecture.html (geraadpleegd op 16 maart 2016); King, 'The Seventh Annual Gandhi Memorial Lecture by Dr. Martin Luther King, Jr. delivered at Howard University Washington D.C. November 6, 1966', 9-14; King, 'Dr. Martin Luther King, Jr. Address to Illinois AFL-CIO on October 7, 1965', 1-5

⁷¹ Martin Luther King, Jr., 'Address by Dr. Martin Luther King, Jr. at Golden Anniversary of National Urban League, New York City, Tuesday, September 6, 1960', *The King Center Digital Archive*, <http://www.thekingcenter.org/archive/document/address-mlk-golden-anniversary-conference-national-urban-league#> 7 (geraadpleegd op 16 maart 2016); King, *Where Do We Go From Here?*, 171

⁷² Jackson, *From Civil Rights to Human Rights*, 343-344

⁷³ Cone, *Martin & Malcolm & America*, 223; Jackson, *From Civil Rights to Human Rights*, 343-344

⁷⁴ King, *Where Do We Go From Here?*, 171-176

Staten moreel verplicht waren armoede ook op mondiale schaal te confronteren. Ook hierin benadrukte hij, ook volgens Henry Richardson, economische rechten als mensenrechten.⁷⁵ Om armoede internationaal aan te kunnen pakken, was het volgens King noodzakelijk om een 'worldwide fellowship that lifts neighborly concern beyond one's tribe, race, class, and nation' te vormen.⁷⁶

De 'human rights revolution': een wereldwijde beweging

Ten tweede haalde Martin Luther King mensenrechten aan toen hij de burgerrechtenbeweging in internationale context plaatste en deze beschreef als onderdeel van de 'human rights revolution.'⁷⁷ King benadrukte in de bestudeerde bronnen meermaals dat de burgerrechtenbeweging gezien moest worden in de speciale, Amerikaanse context maar dat het nog belangrijker was dat de beweging werd begrepen als onderdeel van een wereldwijde ontwikkeling.⁷⁸ In zijn boek *Where Do We Go From Here?* stelde hij bijvoorbeeld:

In one sense, the civil rights movement in the United States is a special American phenomenon which must be understood in the light of American history and dealt with in terms of the American situation. But on another and more important level, what is happening in the United States today is a significant part of a world development.⁷⁹

Volgens King was de periode van kolonialisme voorbij en werd de Aarde opnieuw verdeeld. Hij stelde dat onderdrukte mensen niet altijd onderdrukt konden blijven en dat de Amerikaanse zwarte samen met 'his black brothers of Africa and his brown and yellow brothers in Asia, South America and the Caribbean is moving with a sense of great urgency toward the promised land of racial justice.'⁸⁰ Hij zag de sociale en politieke vrijheid van zwarte Amerikanen als onlosmakelijk verbonden aan de bevrijding van gekoloniseerde volkeren.⁸¹ Volgens King had dit idee van een universele strijd een positief effect op de Amerikaanse burgerrechtenbeweging. In 1960 zei hij op de Golden Anniversary Conference van de National Urban League dat 'the new sense of dignity on the part of the Negro has been the awareness that his struggle for freedom is part of a worldwide struggle.'⁸² Wel moet daarbij worden

⁷⁵ Richardson, 'Martin Luther King, Jr. Lecture', 472

⁷⁶ King, 'Nobel Lecture: The Quest for Peace and Justice'

⁷⁷ Martin Luther King, Jr., "'I've Been to The Mountaintop'" April 3, 1968 Masonic Temple, Memphis, Tennessee', *The King Center Digital Archive*, <http://www.thekingcenter.org/archive/document/ive-been-mountaintop>, 2 (geraadpleegd op 16 maart 2016)

⁷⁸ King, *Where Do We Go From Here?*, 179; King, 'Nobel Lecture: The Quest for Peace and Justice'

⁷⁹ King, *Where Do We Go From Here?*, 179

⁸⁰ Ibidem, 179-180

⁸¹ Borstelmann, *The Cold War and the Color Line*, 109-110; Jackson, *From Civil Rights to Human Rights*, 11-13

⁸¹ James H Cone, 'Martin Luther King, Jr., and the Third World', *The Journal of American History* 74 (1987) 462

⁸² King, 'Address by Dr. Martin Luther King, Jr. at Golden Anniversary of National Urban League, New York City, Tuesday, September 6, 1960', 3

opgemerkt dat King de burgerrechtenbeweging als fundamenteel anders dan dekolonisatiebewegingen beschouwde, omdat Afro-Amerikanen integratie als doel hadden, en niet het omverwerpen van koloniaal gezag.⁸³

Afrika

Martin Luther King hechtte vooral waarde aan de verbindingen tussen de burgerrechtenbeweging en Afrikaanse bevrijdingsbewegingen. Naast het idee van een universele strijd, werd King's benadering van Afrika gekenmerkt door twee thema's. King geloofde ten eerste dat er een speciale relatie was tussen zwarte Amerikanen en Afrikanen. Zo zei hij in zijn toespraak aan Hunter College: 'For the American Negro there is a special relationship with Africa. It is the land of his origin,'⁸⁴ Ten tweede zag King de Afrikaanse bevrijdingsbewegingen als inspiratie voor de burgerrechtenbeweging. Hij stelde in 1965: 'The civil rights movement in the United States has derived immense inspiration from the successful struggles of those Africans who have attained freedom in their own nations.'⁸⁵ Toch verwachtte King weinig hulp van vrijgevochten Afrikaanse landen. In 1967 schreef hij dat deze landen het zo druk hadden met hun eigen strijd tegen armoede, analfabetisme en neokolonialisme dat ze elkaar al niet konden helpen, laat staan Afro-Amerikanen. 'The hard cold facts today indicate that the hope of the people of color in the world may well rest on the American Negro [...], aldus King.'⁸⁶ Deze conclusies worden ondersteund door het werk van George M. Houser, mede-oprichter van het Congress of Racial Equality (CORE), voormalig directielid van het American Committee on Africa en historicus. In zijn analyse van Martin Luther King's benadering van Afrika beargumenteert Houser dat King een speciale relatie met Afrika zag, antikolonialisten als inspiratie beschouwde en dat hij de vrijheidstrijd zag als iets dat niet was verbonden aan nationale grenzen.⁸⁷

De Koude Oorlog en andere oorlogen

Zoals beschreven in hoofdstuk 1 vormde de Koude Oorlog een nieuwe impuls voor de totstandkoming van burgerrechtenhervormingen. De Koude Oorlog vereiste immers dat Amerikaanse democratie internationaal als positief werd ervaren.⁸⁸ Ook Martin Luther King besteedde hier aandacht aan.

⁸³ King, 'Address by Dr. Martin Luther King, Jr. at Golden Anniversary of National Urban League, New York City, Tuesday, September 6, 1960', 3; King, 'Address of Dr. Martin Luther King on December 10, 1965 to the South Africa Benefit of the American Committee on Africa at Hunter College, N.Y.C.', 5

⁸⁴ King, 'Address of Dr. Martin Luther King on December 10, 1965 to the South Africa Benefit of the American Committee on Africa at Hunter College, N.Y.C.', 5

⁸⁵ Ibidem

⁸⁶ King, *Where Do We Go From Here?*, 58-59

⁸⁷ George M. Houser, 'Freedom's Struggle Crosses Oceans and Mountains: Martin Luther King, Jr., and the Liberation Struggles in Africa and America', in: Peter J. Albert en Ronald Hoffman (red.), *We Shall Overcome: Martin Luther King, Jr. And The Black Freedom Struggle* (New York 1993) 169-196, aldaar 182-183

⁸⁸ Dudziak, *Cold War Civil Rights*, 6-12

Volgens King had de Amerikaanse democratie een schizofreen karakter, met aan de ene kant de theorie van gelijkheid en aan de andere kant de praktijk van segregatie. Zo'n 'anemic democracy' konden de Verenigde Staten zich in de 'shape of the world today' niet veroorloven.⁸⁹ King stelde dat 'the continued alliance of our nation with racism and exploitation' ervoor zorgde dat communisme kon groeien.⁹⁰ Amerikanen zouden zich moeten realiseren dat het neerzetten van democratie als iets positiefs de beste verdediging tegen communisme was. Dit moest gebeuren door actie te ondernemen tegen onrechtvaardigheid, armoede en onzekerheid als broedplaatsen voor communisme.⁹¹ De manier waarop de Amerikaanse overheid om zou gaan met burgerrechten, zou volgens King de politieke gezondheid van de Verenigde Staten als natie en hun prestige als leider van de vrije wereld bepalen.⁹² Wel was hij van mening dat de primaire reden voor het beëindigen van segregatie niet een diplomatieke maar een morele reden moest zijn.⁹³

Daarnaast was King's internationale leiderschap zichtbaar in zijn tegenstand tegen oorlog, en met name in zijn tegenstand tegen de Vietnamoorlog. Ook Henry Richardson beargumenteert dat King's internationale leiderschap zijn hoogtepunt bereikte in 1967 toen hij zich in de speech 'Beyond Vietnam: A Time To Break The Silence' uitsprak tegen de Vietnamoorlog.⁹⁴ Al in 1964 bij het ontvangen van zijn Nobelprijs voor de Vrede noemde King oorlog als een van de grootste kwaden in de wereld.⁹⁵ In 'Beyond Vietnam' noemde hij zijn Nobelprijs ook als een reden om harder te werken dan ooit voor de 'brotherhood of man'.⁹⁶ King stelde dat mensen die vonden dat 'peace and civil rights don't mix' zowel hem, zijn toewijding en zijn roeping als de wereld niet begrepen.⁹⁷ Iedereen die zich bekommerde om de integriteit van en het leven in Amerika kon volgens King de oorlog niet negeren.⁹⁸

Niet-gewelddadig protest

Ten slotte is King's internationale oriëntatie zichtbaar in zijn strategie van niet-gewelddadig protest. Deze strategie was afkomstig van de Indiase leider Mohandas K. Gandhi die onafhankelijkheid van de

⁸⁹ King, 'The American Dream: a transcription of the Commencement Address delivered by Martin Luther King Jr. at Lincoln University on June 6, 1961', 2-3

⁹⁰ King, *Where Do We Go From Here?*, 184

⁹¹ Ibidem, 200

⁹² King, 'Address by Dr. Martin Luther King, Jr. at Golden Anniversary of National Urban League, New York City, Tuesday, September 6, 1960', 6

⁹³ Ibidem

⁹⁴ Richardson, 'Martin Luther King, Jr. Lecture', 471-472

⁹⁵ King, 'Nobel Lecture: The Quest for Peace and Justice'

⁹⁶ Martin Luther King, Jr., 'Addresses given at Riverside Church, New York City, Tuesday, April 4, 1967, Dr. Martin Luther King Beyond Vietnam', *The King Center Digital Archive*, <http://www.thekingcenter.org/archive/document/beyond-vietnam> 3 (geraadpleegd op 16 maart 2016)

⁹⁷ King, 'Addresses given at Riverside Church', 2-3

⁹⁸ Ibidem

Britten won 'using only the weapons of truth, non-injury, courage and soul force.'⁹⁹ King noemde in 1958 Thoreau's *Essay on Civil Disobedience*, dat hij in 1944 las als eerstejaars op Morehouse College, als zijn eerste intellectuele contact met niet-gewelddadig protest. In 1950 woonde hij een toespraak van Dr. Mordecai Johnson bij waarin Johnson het leven en de leer van Gandhi besprak. Over deze toespraak zei King: 'His message was so profound and electrifying that I left the meeting and bought a half-dozen books on Gandhi's life and works.'¹⁰⁰ King beschreef Gandhi als de eerste die de 'love ethic of Jesus' toepaste als effectieve sociale kracht en hierin vond ook King zijn strategie.¹⁰¹

King haalde niet alleen zijn inspiratie voor niet-gewelddadig protest uit een beweging elders in de wereld, hij vond dat deze methode ook op wereldniveau toegepast zou moeten worden. In zijn Nobeltoespraak 'The Quest for Peace and Justice' stelde King voor de strategie van niet-gewelddadig protest te bestuderen en toe te passen op ieder niveau van menselijk conflict, inclusief internationale betrekkingen tussen staten.¹⁰² King zag de Verenigde Naties als een stap in de richting van *non-violence* op wereldschaal, omdat staten die elkaar tegenstaan het daar met woorden uitvechten in plaats van met wapens.¹⁰³ Hij zag echte *non-violence* echter niet alleen als de afwezigheid van geweld, maar vooral als de 'application of peaceable power to offenses against the community'.¹⁰⁴ Hij drukte de hoop uit dat de VN zou onderzoeken hoe niet-gewelddadige actie kon worden gebruikt in internationale betrekkingen, en dat de organisatie deze strategie in de toekomst zou gaan toepassen in tijden van conflict.¹⁰⁵

Conclusie

In zijn Nobeltoespraak noemde King raciale onrechtvaardigheid, armoede en oorlog als de grootste kwaden in de wereld.¹⁰⁶ Zijn definitie van mensenrechten en de internationale context waarin hij de burgerrechtenbeweging plaatste sluiten hier nauw bij aan. King definieerde mensenrechten niet als politieke, maar als economische rechten, zoals het recht op werk en het recht op huisvesting. Deze zouden op nationaal en internationaal moeten worden gegarandeerd. King zag bevrijdingsbewegingen als inspiratiebron en als onderdeel van dezelfde 'human rights revolution' waar ook de burgerrechtenbeweging deel van uitmaakte. De vredesbeweging maakte hier ook deel van uit en hij

⁹⁹ King, 'Address by Dr. Martin Luther King, Jr. at Golden Anniversary of National Urban League, New York City, Tuesday, September 6, 1960', 10

¹⁰⁰ Martin Luther King, Jr. 'My Pilgrimage to Nonviolence', (1 september 1958), in: *The Papers of Martin Luther King, Jr. Volume IV: Symbol of the Movement, January 1957-December 1958*, red. Clayborne Carson, Susan Carson, Adrienne Clay, Virginia Shadron, en Kieran Taylor (Berkeley 2000) 473-481

¹⁰¹ King, 'My Pilgrimage to Nonviolence', 473-481

¹⁰² King, 'Nobel Lecture: The Quest for Peace and Justice'

¹⁰³ King, *Where Do We Go From Here?*, 194-196

¹⁰⁴ Ibidem, 195

¹⁰⁵ Ibidem

¹⁰⁶ King, 'Nobel Lecture: The Quest for Peace and Justice'

zag het dan ook als logisch dat hij zich uitsprak tegen de Vietnamoorlog. In de context van de Koude Oorlog was King van mening dat Amerika communisme moesten tegengaan door democratie synoniem te maken aan rechtvaardigheid. Een 'anemic democracy' was in de toenmalige wereld niet wenselijk. De strategie van niet-gewelddadig protest die King aanhing was internationaal geïnspireerd door Gandhi en had volgens King de potentie om op mondiale schaal conflicten op te lossen.

Hoofdstuk 3: Human rights, not civil rights - Malcolm X 's visie op mensenrechten en internationalisme

Malcolm X werd geboren op 19 mei 1925 als Malcolm Little. Zijn vader, dominee Earl Little, was een volgeling van Marcus Garvey, een *black nationalist*.¹⁰⁷ Toen Malcolm zes jaar oud was, stierf zijn vader in wat officieel een auto-ongeluk werd genoemd. Geruchten gingen echter dat hij door blanke racisten was vermoord. In 1938 werd zijn moeder, Louise Norton, opgenomen in het ziekenhuis na een zenuwzinking. Malcolm en zijn broers en zussen werden ondergebracht in pleeghuizen. In 1946 belandde Malcolm X in de gevangenis waar hij in aanraking kwam met het gedachtegoed van de Nation of Islam en Elijah Muhammad, met wie hij op aandringen van zijn broers per brief ging communiceren. Na zijn vrijlating werd Malcolm X predikant en woordvoerder bij de Nation of Islam. In 1964 brak hij na verschillende meningsverschillen met Muhammad met de Nation of Islam en zette hij zijn eigen organisatie, de Muslim Mosque, Inc., op waar drie maanden later de Organization of Afro-American Unity (OAAU) bij kwam. In februari 1965 werd hij door drie leden van de Nation of Islam vermoord.

In dit hoofdstuk zal Malcolm X's visie op mensenrechten en internationale dimensies van de burgerrechtenbeweging uiteen worden gezet op basis van een analyse van zijn toespraken en autobiografie. Hierbij zal aandacht worden besteed aan zijn begrip van mensenrechten, de manier waarop hij de context van de Koude Oorlog gebruikte, de speciale relatie die hij zag tussen Afro-Amerikanen en andere onderdrukte volkeren, en dan met name met Afrikaanse volkeren, en zijn strategie.

Mensenrechten

Volgens Malcolm X vocht de burgerrechtenbeweging eigenlijk voor meer dan alleen burgerrechten. In feite streeden Afro-Amerikanen voor mensenrechten en respect.¹⁰⁸ Hij beschreef mensenrechten op twee manieren. Ten eerste stonden mensenrechten voor hem gelijk aan menselijke waardigheid.¹⁰⁹ In

¹⁰⁷ Marcus Garvey zette in 1914 de Universal Negro Improvement Association (UNIA) op in Jamaica en verhuisde in 1916 naar de Verenigde Staten om de organisatie uit te breiden naar Harlem, New York City. Het doel van UNIA was het promoten van 'black pride' en de noodzaak voor Afro-Amerikanen om Afrika te zien als hun voorouderlijke thuis waar ze naartoe terug konden keren. Garvey wordt vooral geassocieerd met de back-to-Africa beweging. *Black nationalists* dachten dat voortuitgang voor Afro-Amerikanen niet zou komen door integratie in de blanke samenleving, maar door de vrijwillige separatie van beide rassen door het stichten van aan onafhankelijke, zwarte natie.

Assensoh en Alex-Assensoh, *Malcolm X*, 1-5; Gerstle, *American Crucible*, 295-296

¹⁰⁸ Malcolm X, 'The Black Revolution. April 8, 1964, New York City', in: George Breitman (red.), *Malcolm X Speaks: Selected Speeches and Statements* (New York 1965) 51; Malcolm X en Alex Haley, *The Autobiography of Malcolm X* (Londen 2001 [1965]) 187

De volgende analyse van Malcolm X's begrip van mensenrechten, en zijn redenen dit begrip te gebruiken, is voort op een analyse in een door mij eerder geschreven paper getiteld 'De *civil rights movement* en het gebruik van mensenrechten'.

¹⁰⁹ Malcolm X en Alex Haley, *The Autobiography of Malcolm X*, 246

een speech tijdens de Harlem Freedom Rally van 1960 zei hij dat zwarten hun ‘human rights, the right to human dignity...the right to be a human being’ werden ontzegd.¹¹⁰ In zijn speech ‘The Ballot or The Bullet’ legde X zijn definitie verder uit. In Cleveland beschreef hij mensenrechten als rechten waar je mee bent geboren, als door God gegeven rechten en als rechten die door alle landen ter wereld worden erkend.¹¹¹ Ten tweede zette Malcolm X, ook volgens Samuel Moyn, mensenrechten expliciet af tegen burgerrechten.¹¹² X riep de Afro-Amerikaanse gemeenschap regelmatig op zich niet te beperken tot burgerrechten en in plaats daarvan de strijd naar een hoger niveau te tillen – naar het niveau van mensenrechten.¹¹³ Malcolm X vond dat de situatie van zwarten in de Verenigde Staten geen Amerikaans probleem of burgerrechtenprobleem was. Hij vond het een probleem voor de wereld en de gehele mensheid, en dus een mensenrechtenprobleem.¹¹⁴

Malcolm X had twee redenen om mensenrechten boven burgerrechten te verkiezen. Ten eerste plaatste het gebruik van mensenrechten de zaak van Afro-Amerikanen buiten de jurisdictie van de Verenigde Staten. Malcolm X zei: ‘Whenever you are in a civil rights struggle [...] you are confining yourself to the jurisdiction of Uncle Sam.’¹¹⁵ In dit geval zou men volgens X de zwarte man vragen zijn zaak te brengen ‘into the court that’s controlled by the criminal that made him the victim.’¹¹⁶ Op het niveau van mensenrechten zou de zaak echter naar de ‘world court’ van de Verenigde Naties kunnen worden gebracht en zouden de Verenigde Staten kunnen worden aangeklaagd voor het schenden van de UVRM.¹¹⁷ Voor X was dit noodzakelijk, omdat hij het Amerikaanse politieke, economische en sociale systeem als inherent racistisch, en hiermee incapabel in het bereiken van gelijkheid, zag.¹¹⁸ In zijn autobiografie beschreef hij dat de Verenigde Naties de mensenrechten van onderdrukte minderheden wilde beschermen en dat hij zich geen betere zaak voor kon stellen dan die van Afro-Amerikanen.¹¹⁹ Toch begreep hij dat Afro-Amerikanen niet massaal naar de VN stapten. Hij zei: ‘The American white man has so thoroughly brainwashed the black man to see himself as only a domestic “civil rights”

¹¹⁰ Malcolm X, ‘Harlem Freedom Rally (1960)’, in: Sandeep S. Atwal (red.), *Malcolm X: Collected Speeches, Debates and Interviews (1960-1965)* (2015) PDF e-book <http://ouleft.org/wp-content/uploads/malcolm-collected.pdf> 7 (geraadpleegd op 16 maart 2016)

¹¹¹ Malcolm X, ‘The Ballot or The Bullet. April 3, 1964, Cleveland’, 35

¹¹² Moyn, *The Last Utopia*, 105

¹¹³ Malcolm X, ‘The Ballot or The Bullet. April 3, 1964, Cleveland’, 34; Malcolm X, ‘The Black Revolution. April 8, 1964, New York City’, 53

¹¹⁴ Malcolm X, ‘An Appeal to African Heads Of State. July 17, 1964, Cairo, Egypt’, in: George Breitman (red.), *Malcolm X Speaks: Selected Speeches and Statements* (New York 1965) 75

¹¹⁵ Malcolm X, ‘The Ballot or The Bullet. April 3, 1964, Cleveland’, 34; Malcolm X, ‘An Appeal to African Heads Of State. July 17, 1964, Cairo, Egypt’, 76

¹¹⁶ Malcolm X, ‘The Black Revolution. April 8, 1964, New York City’, 53

¹¹⁷ Malcolm X, ‘The Black Revolution. April 8, 1964, New York City’, 53-54; Malcolm X en Haley, *The Autobiography of Malcolm X*, 128

¹¹⁸ Lukmaan Hakim Khan Seekdauer, *Malcolm X: The Pragmatic Nationalist* (Hamburg 2014) 17-18; Malcolm X, ‘The Harlem “Hate-Gang” Scare. May 29, 1964, New York City’, in: George Breitman (red.), *Malcolm X Speaks: Selected Speeches and Statements* (New York 1965) 68-69

¹¹⁹ Malcolm X en Haley, *The Autobiography of Malcolm X*, 128

problem, that it will probably take longer than I live before the Negro sees the struggle of the American black man is international'.¹²⁰

Als tweede reden voor zijn gebruik van het begrip mensenrechten noemde Malcolm X dat de VN een plaats was 'where our African brothers can throw their weight on our side, where our Asian brothers can throw their weight on our side, where our Latin-American brothers can throw their weight on our side, and where 800 million Chinamen are sitting there waiting to throw their weight on our side.'¹²¹ Kortom, door mensenrechten te gebruiken konden Afro-Amerikanen aanspraak maken op de Verenigde Naties en bondgenootschappen vormen met andere onderdrukte volkeren. X riep niet alleen Afro-Amerikanen op om de VN bij hun strijd te betrekken, maar vroeg ook staatshoofden van Afrikaanse landen om bij de Mensenrechtencommissie een verzoek te doen tot onderzoek naar het Afro-Amerikaanse probleem.¹²²

De Koude Oorlog en internationale druk

Malcolm X was zich bewust van het feit dat de VS, gezien de Koude Oorlog waar het land zich in bevond, zich internationaal positief wilde presenteren. Hij wilde de internationale druk op het imago van de VS opvoeren om zo hervormingen teweeg te brengen. In een toespraak voor jongeren uit Mississippi stelde X dat de Verenigde Staten alleen actie hadden ondernomen wanneer 'America is afraid of outside pressure, or when she's afraid of her image abroad'.¹²³ Hij viel de VS aan op het feit dat het land zichzelf zag als leider van de vrije wereld. Dit vond hij hypocriet.¹²⁴ In 1964 meende X dat de manier waarop de Amerikaanse bombardementen op de Congo werden afgebeeld in de media een goed voorbeeld was van het verstoorde beeld dat de VS aan de wereld wilden verkopen. X zei dat Amerika opereerde onder de vlag van 'humanitaire hulp', maar ze

¹²⁰ Ibidem, 246

¹²¹ Malcolm X, 'The Ballot or The Bullet. April 3, 1964, Cleveland', 35

¹²² Malcolm X, 'An Appeal to African Heads Of State. July 17, 1964, Cairo, Egypt', 73-77

¹²³ Malcolm X, 'To Mississippi Youth, December 31, 1964, New York City', in: George Breitman (red.), *Malcolm X Speaks: Selected Speeches and Statements* (New York 1965) 142

¹²⁴ Malcolm X, 'The Ballot or The Bullet. April 3, 1964, Cleveland', 35; Malcolm X, 'An Appeal to African Heads Of State. July 17, 1964, Cairo, Egypt', 75

in feite hetzelfde deden als in Hiroshima.¹²⁵ Ook de oorlog in Vietnam vond hij crimineel.¹²⁶ Deze conclusies worden ondersteund door het werk van Nikhil Sing. In zijn belangrijke boek *Black is A Country: Race and the Unfinished Struggle for Democracy*, dat in 2005 de Liberty Legacy Foundation Award won, stelt hij dat Malcolm X's idee om de Verenigde Naties bij de burgerrechtenbeweging te betrekken moet worden gezien als een 'lesson of the Cold War'.¹²⁷ Hij beargumenteert dat Malcolm X zag dat internationale druk zorgde voor hervormingen en dat hij daarom bondgenootschappen opzocht met anti-imperialistische machten om zo zelf voor meer internationale druk te zorgen.¹²⁸

De 'black revolution': een wereldwijde strijd

In een toespraak getiteld 'The Black Revolution' stelde X dat zwarten die betrokken waren bij de mensenrechtenstrijd in plaats van bij de burgerrechtenstrijd zichzelf niet zagen als Amerikanen, maar als 'part of dark mankind'.¹²⁹ Malcolm X vond het erg belangrijk dat Afro-Amerikanen zich realiseerden dat ze deel uitmaakten van een wereldwijde strijd, van 'the black revolution'.¹³⁰ Hij was ervan overtuigd dat onderdrukte volkeren over de hele wereld een eenheid vormden. Hij zei: 'What happens to a black man in America today happens to the black man in Africa. What happens to a black man in America and Africa happens to the black man in Asia and to the man down in Latin America. What happens to one of us today happens to all of us.'¹³¹ Wanneer Malcolm X sprak over de deelnemende landen aan de Bandung Conferentie, sprak hij dan ook over 'our people'.¹³² Hij geloofde dat, wanneer zij

¹²⁵ Malcolm X, 'At the Audubon, December 13, 1964, New York City', in: George Breitman (red.), *Malcolm X Speaks: Selected Speeches and Statements* (New York 1965) 93-94

Nadat de vredesmacht van de VN, die aanwezig was om interne conflicten op te lossen, in 1964 Congo verliet en Moïse Tshombe als nieuwe eerste minister terugkeerde uit ballingschap, kwam het Congolese volk in opstand. De Amerikaanse regering en de Central Intelligence Agency (CIA) steunden de anticommunistische, pro-Westerse Tshombe door een private luchtmacht op te zetten en bombardementen uit te voeren. In november 1964 namen Congolese rebellen tweeduizend buitenlands in gijzeling in Stanleyville. Amerikaanse vliegtuigen brachten Belgische parachutisten naar Stanleyville. Zij bevrijdden de gijzelingen, maar vermoordden samen met troepen huurlingen uit o.a. Zuid-Afrika diezelfde dag ook vele rebellen en burgers. Veel Afrikanen waren tegen de reddingsoperatie, omdat ze het zagen als externe, blanke controle over een soevereine, Afrikaanse staat. Ook het humanitaire karakter van de actie werd, gezien het grote aantal slachtoffers, in twijfel getrokken. Borstelmann, *The Cold War and the Color Line*, 127-132, 181-186

¹²⁶ Malcolm X, 'Prospects for Freedom in 1965. January 7, 1965, New York City', in: George Breitman (red.), *Malcolm X Speaks: Selected Speeches and Statements* (New York 1965) 149

¹²⁷ Sing, *Black is a Country*, 188

De Liberty Legacy Foundation Award wordt jaarlijks uitgereikt door de Organization of American Historians aan de auteur van het beste boek over de burgerrechtenbeweging.

Organization of American Historians, 'Liberty Legacy Foundation Award', <http://www.oah.org/programs/awards/liberty-legacy-foundation-award/> (geraadpleegd op 28 maart 2016)

¹²⁸ Singh, *Black is a Country*, 187-189

¹²⁹ Malcolm X, 'The Black Revolution. April 8, 1964, New York City', 52

¹³⁰ Malcolm X, 'The Black Revolution. April 8, 1964, New York City', 52; Malcolm X, 'At the Audubon. December 13, 1964, New York City', 90

¹³¹ Malcolm X, 'The Black Revolution. April 8, 1964, New York City', 48

¹³² Malcolm X, 'Message to the Grass Roots. November 10, 1963, Detroit', in: George Breitman (red.), *Malcolm X Speaks: Selected Speeches and Statements* (New York 1965) 5-6

samenwerkten, donkere mensen van over de hele wereld een bedreiging konden vormen voor het imperialisme, kolonialisme en racisme van Westerse machten waarvan hij het hoofdkwartier de Verenigde Staten achtte.¹³³ Toch zag hij de Amerikaanse burgerrechtenbeweging als intrinsiek anders van antikolonialistische bewegingen in Afrika. Volgens Malcolm X was namelijk alleen in Amerika een 'bloodless revolution' mogelijk.¹³⁴

Afrika

Uit de bestudeerde toespraken kwam naar voren dat de relatie van Afro-Amerikanen met het Afrikaanse continent voor Malcolm X erg belangrijk was. Volgens X waren Afro-Amerikanen precies dat – Afrikanen in Amerika.¹³⁵ In zijn autobiografie beargumenteerde hij dat blanken zwarten de kennis van hun eigen soort, taal, religie en cultuur hadden afgenomen.¹³⁶ Daarnaast hadden koloniale machten jarenlang een negatief beeld van Afrika neergezet. Hierdoor gingen Afro-Amerikanen Afrikanen haten en hiermee ook zichzelf.¹³⁷ Hij was juist van mening dat Afro-Amerikanen hun Afrikaanse erfgoed terug moesten vinden. In 1964 schreef hij vanuit Ghana: 'It is time for all African-Americans to become an integral part of the world's Pan-Africanists, and even though we might remain in America physically [...] we must "return" to Africa philosophically and culturally [...]'¹³⁸ In een speech voor jongeren uit Mississippi stelde hij dat het terugvinden van de link met Afrika als het grootste succes in de beweging moest worden gezien.¹³⁹ Tegenover Afrikaanse staatshoofden zei hij: '[...] we strongly believe that African problems are our problems and our problems are African problems.'¹⁴⁰ Op lange termijn leek het X ook het beste voor Afro-Amerikanen om terug te keren naar Afrika.¹⁴¹ Malcolm X's toewijding aan Afrika wordt onderschreven door Assensoh en Alex-Assensoh die in hun biografie van Malcolm X stellen dat hij moet worden gezien als iconisch figuur in het panafrikanisme.¹⁴²

¹³³ Malcolm X, 'After the Bombing. February 14, 1965, Detroit', in: George Breitman (red.), *Malcolm X Speaks: Selected Speeches and Statements* (New York 1965) 160-161; Malcolm X, 'Prospects for Freedom in 1965. January 7, 1965, New York City', in: George Breitman (red.), *Malcolm X Speaks: Selected Speeches and Statements* (New York 1965) 149

¹³⁴ Malcolm X, 'The Black Revolution. April 8, 1964, New York City', 50-56

¹³⁵ Malcolm X, 'The Ballot or the Bullet. April 3, 1964, Cleveland', 36

¹³⁶ Malcolm X en Haley, *The Autobiography of Malcolm X*, 118

¹³⁷ Malcolm X, 'After the Bombing. February 14, 1965, Detroit', 168; Malcolm X, 'At the Audubon. December 13, 1964, New York City', 92-95

¹³⁸ Malcolm X, 'Letters From Abroad', in: George Breitman (red.), *Malcolm X Speaks: Selected Speeches and Statements* (New York 1965) 62-63

¹³⁹ Malcolm X, 'To Mississippi Youth. December 31, 1964, New York City', 143

¹⁴⁰ Malcolm X, 'Appeal to African Heads of State. July 17, 1964, Cairo, Egypt', 73

¹⁴¹ Malcolm X, 'A Declaration of Independence. March 12, 1964, New York City', in: George Breitman (red.), *Malcolm X Speaks: Selected Speeches and Statements* (New York 1965) 20

¹⁴² Assensoh en Alex-Assensoh, *Malcolm X*, xi

Strategie

Malcolm X hing naar eigen zeggen geen bepaalde strategie aan. In plaats daarvan stelde hij ervan overtuigd te zijn dat wanneer Afro-Amerikanen hun omstandigheden goed begrepen, ze zelf tot een actieprogramma zouden komen.¹⁴³ Hij zei:

Several persons have asked me recently [...] "What is your program?" I purposely, to this day, have not in any way mentioned what our program is [...] Policies change. And programs change, according to time. But objective never changes. You might change your method of achieving the objective, but the objective never changes. [...] The reason you change your method is that you have to change your method according to time and conditions that prevail [...]¹⁴⁴

Volgens Robert Terril bood Malcolm X inderdaad geen plan voor politieke actie aan. In plaats daarvan moet zijn bijdrage gezien als een verandering in de *mindset* van Afro-Amerikanen. Hij moedigde hen aan onafhankelijk te denken in plaats van een specifiek kader te volgen.¹⁴⁵ Toch kan X's voorstel de strijd internationaal te maken door naar de VN te stappen wel degelijk gezien worden als een actieprogramma. Het idee om klachten in te dienen bij de VN is immers een concreet actievoorstel.

Conclusie

Malcolm X zag het als uiterst noodzakelijk dat de burgerrechtenbeweging een internationale beweging werd, omdat echte macht volgens hem niet lokale, maar internationale macht was.¹⁴⁶ Om deze reden wilde hij niet vechten voor burgerrechten, maar voor mensenrechten. Hij begreep mensenrechten als rechten die je had omdat je mens was, en als rechten die internationaal erkend waren. Om deze af te dwingen, zocht Malcolm X, in lijn met zijn pan-Afrikaanse en *black nationalist* filosofie, bondgenootschappen op met, vooral Afrikaanse, leiders van antikolonialistische bewegingen of nieuwe onafhankelijke staten. Hij wilde internationale druk uitoefenen op de Amerikaanse overheid om zo tot hervormingen te komen. Hiernaast wilde hij geen concreet plan aandragen. Plannen konden veranderen, maar het doel niet. Een onafhankelijke *mindset* achtte hij bij het bereiken van gelijkheid onmisbaar.

¹⁴³ Ibidem

¹⁴⁴ Malcolm X, 'At the Audubon. December 20, 1964, New York City', in: George Breitman (red.), *Malcolm X Speaks: Selected Speeches and Statements* (New York 1965) 116-117

¹⁴⁵ Terril, geciteerd in: Seekdauer, *Malcolm X*, 10

¹⁴⁶ Ibidem, 129

Hoofdstuk 4: Vergelijking en verklaring van de visies van Martin Luther King, Jr. en Malcolm X

In de vorige twee hoofdstukken zijn de visies op mensenrechten en internationalisme die Martin Luther King, Jr. en Malcolm X verwoorden in hun toespraken uiteengezet. In dit hoofdstuk zullen de belangrijkste verschillen en overeenkomsten van deze visies op basis van die informatie worden toegelicht. Ook zullen er enkele verklaringen voor de verschillen worden aangedragen.

Mensenrechten

In grote lijnen kent de manier waarop King en X mensenrechten definieerden veel overeenkomsten. Ten eerste zagen beide leiders mensenrechten als door God gegeven rechten die een reflectie vormden van menselijke waardigheid.¹⁴⁷ Ten tweede beschreven ze mensenrechten beide als fundamenteel anders dan politieke burgerrechten.¹⁴⁸

In de precieze definitie van mensenrechten en de implicaties van het gebruik van deze term verschilden King en X wel sterk. King sprak vooral in economische termen over mensenrechten en gebruikte ze in de strijd tegen armoede door bijvoorbeeld te stellen dat werk een mensenrecht was en dus gegarandeerd moest worden.¹⁴⁹ Hij vond dat de Verenigde Staten zowel nationaal als internationaal economische mensenrechten moesten beschermen om zo constitutionele, politieke burgerrechten te kunnen garanderen.¹⁵⁰ Malcolm X daarentegen benadrukte dat mensenrechten niet gebonden waren aan de wetten van een enkel land, maar juist door alle landen ter wereld erkend werden.¹⁵¹ Hij haalde mensenrechten aan om aan de Amerikaanse jurisdictie te kunnen ontsnappen. Hij wilde aanspraak maken op de UVRM en een klacht indienen tegen Verenigde Staten bij de VN.¹⁵² Waar King mensenrechten dus sterk verbond aan economische rechten, verbond X het concept vooral aan de VN en de UVRM.

Zoals beschreven in hoofdstuk drie kan Malcolm X's gebruik van mensenrechten worden verklaard vanuit de manier waarop hij de Amerikaanse samenleving zag. Hij zag deze immers als inherent racistisch en niet in staat om gelijkheid te produceren.¹⁵³ Op dezelfde manier kan King's gebruik van mensenrechten binnen de context van de Amerikaanse samenleving ook worden verklaard

¹⁴⁷ Malcolm X en Haley, *The Autobiography of Malcolm X*, 246; Malcolm X, 'Harlem Freedom Rally (1960)', 7; King, *Where Do We Go From Here?*, 138-139; King 'The American Dream: a transcription of the Commencement Address delivered by Martin Luther King Jr. at Lincoln University on June 6, 1961', 2

¹⁴⁸ King, *Where Do We Go From Here?*, 138; Malcolm X, 'The Black Revolution. April 8, 1964, New York City', 51

¹⁴⁹ King, "Dr. Martin Luther King, Jr. Address to Illinois AFL-CIO on October 7, 1965', 1-5

¹⁵⁰ Jackson, *From Civil Rights To Human Rights*, 343-344;

¹⁵¹ Malcolm X, 'The Ballot or The Bullet. April 3, 1964, Cleveland', 35

¹⁵² Malcolm X, 'The Black Revolution. April 8, 1964, New York City', 53-54; Malcolm X en Haley, *The Autobiography of Malcolm X*, 128

¹⁵³ Seekdauer, *Malcolm X*, 17-18

door zijn idee dat deze samenleving wel kon worden verbeterd.¹⁵⁴ Eenzelfde standpunt neemt ook theoloog James Cone, die belangrijk werk heeft verricht op dit gebied, in. Hij stelt dat Martin Luther King en Malcolm X beide ‘respect as human beings’ als een centraal thema in de burgerrechtenbeweging zagen. Hij beargumenteert dat King dacht dat dit respect alleen te bereiken was door sociale en politieke macht te verkrijgen in Amerika, terwijl X de realisatie van respect en mensenrechten niet verbond aan het Amerikaanse burgerschap.¹⁵⁵

Wereldwijde beweging

Het idee dat de burgerrechtenbeweging onderdeel was van een wereldwijde beweging was voor King en X allebei erg belangrijk. Ten eerste beschreven ze de vrijheid van zwarte Amerikanen als onlosmakelijk verbonden aan de vrijheid van onderdrukte volkeren overal ter wereld.¹⁵⁶ Ten tweede geloofden ze allebei dat het erg belangrijk was dat Afro-Amerikanen zich beseften dat ze onderdeel waren van deze wereldwijde beweging. Ze waren ervan overtuigd dat dit een positief effect zou hebben op de beweging en zou zorgen voor inspiratie en een groter gevoel van waardigheid onder de zwarte gemeenschap.¹⁵⁷ Ten derde benadrukten ze allebei dat de burgerrechtenbeweging intrinsiek anders was dan dekolonisatiebewegingen. Volgens King was dit omdat Afro-Amerikanen integratie in plaats van bevrijding als doel hadden, en volgens Malcolm X omdat Amerika het enige land was waar een ‘bloodless revolution’ mogelijk was.¹⁵⁸

Het verschil in de beschrijving van de wereldwijde beweging lag in de vraag of Afro-Amerikanen ook van deze connecties konden profiteren. King geloofde dat Afro-Amerikanen in de strijd tegen racisme het voortouw moesten nemen. Hij geloofde niet dat groeperingen uit de Derdewereldlanden iets voor zwarte Amerikanen konden betekenen, ze hadden immers al genoeg eigen problemen.¹⁵⁹ Malcolm X zag dit anders. Hij riep juist op tot het vormen van bondgenootschappen met gekoloniseerde volkeren en staatshoofden. Samen zouden gekleurde mensen pas echt een bedreiging kunnen vormen voor het imperialisme en racisme waartegen ze streden.¹⁶⁰

¹⁵⁴ King ‘The American Dream: a transcription of the Commencement Address delivered by Martin Luther King Jr. at Lincoln University on June 6, 1961’, 1-6; King, ‘Address by Dr. Martin Luther King, Jr. at Golden Anniversary of National Urban League, New York City, Tuesday, September 6, 1960’, 6; King, *Where Do We Go From Here?*, 12-17, 199; Fairclough, *Martin Luther King, Jr.*, 89-92

¹⁵⁵ Cone, *Martin & Malcolm & America*, 247

¹⁵⁶ Malcolm X, ‘At the Audubon. December 13, 1964, New York City’, 90; Malcolm X, ‘The Black Revolution. April 8, 1964, New York City’, 52; Cone, ‘Martin Luther King, Jr., and the Third World’, 462

¹⁵⁷ King, ‘Address by Dr. Martin Luther King, Jr. at Golden Anniversary of National Urban League, New York City, Tuesday, September 6, 1960’, 3; King, ‘Address of Dr. Martin Luther King on December 10, 1965 to the South Africa Benefit of the American Committee on Africa at Hunter College, N.Y.C.’, 5

¹⁵⁸ Malcolm X, ‘The Black Revolution. April 8, 1964, New York City’, 50-56

¹⁵⁹ King, *Where Do We Go From Here?*, 58-59

¹⁶⁰ Malcolm X, ‘After the Bombing. February 14, 1965, Detroit’, 160-161; Malcolm X, ‘Prospects for Freedom in 1965. January 7, 1965, New York City’, 149; Malcolm X, ‘An Appeal to African Heads Of State. July 17, 1964, Cairo, Egypt’, 73-77

Afrika

Wat betreft het idee van een wereldwijde revolutie hechtten King en X beiden de meeste waarde aan de relatie van Afro-Amerikanen met het Afrikaanse continent. Malcolm X was hier wel radicaler in dan King. King benadrukte een speciale relatie tussen Afro-Amerikanen en Afrika, omdat Afro-Amerikanen daar oorspronkelijk vandaan kwamen.¹⁶¹ Malcolm X voerde dit verder door; hij zag Afro-Amerikanen nog steeds als Afrikanen, alleen woonden zij daar niet meer. X riep Afro-Amerikanen op hun Afrikaanse erfgoed te omarmen en spiritueel, en op de lange termijn ook fysiek, naar het continent terug te keren.¹⁶² Dit staat sterk in contrast met King's oproep aan zwarte Amerikanen om hun eigen ambivalentie te accepteren. Hij stelde dat Afro-Amerikanen juist geen Afrikanen waren, maar 'a true hybrid, the combination of two cultures'.¹⁶³ Volgens King leidde het afwijzen van ofwel de Amerikaanse ofwel de Afrikaanse kant van Afro-Amerikanen uiteindelijk altijd tot frustratie.¹⁶⁴

King's omarming van het ambivalente karakter van Afro-Amerikanen wijst erop dat hij geen aanhanger was van het panafrikanisme, zoals Malcolm X wel was.¹⁶⁵ King's benadering van Afrika moet dus niet worden verklaard vanuit panafrikanisme, maar vanuit zijn overtuiging dat de bewegingen in Afrika en Amerika beide onderdeel waren van een dezelfde strijd. Tot deze conclusie kwam ook George Houser in zijn uitgebreide analyse van King's benadering van Afrika. Hij stelt dat King Afrika niet zozeer benaderde vanuit zijn Afrikaanse wortels, maar vanuit zijn idee van een universele strijd.¹⁶⁶ Dit verklaart waarom Malcolm X een grotere waarde hechtte aan de relatie met Afrika dan King, iets dat ook wordt gereflecteerd in zijn keuze voor de term 'black revolution' in tegenstelling tot King's 'human rights revolution'.

Kritiek en de Koude Oorlog

King en X waren zich beide bewust van de implicaties van de Koude Oorlog waar de VS zich in bevonden. Ze bekritiseerden beiden de dubbelzinnigheid van de VS en Amerikaanse democratie. Ze begrepen dat het gezien de Koude Oorlog belangrijk was dat het handelen van VS internationaal als positief werd ervaren en maakten hier dan ook allebei op hun eigen manier gebruik van.

Waar King probeerde hervormingen te bewerkstelligen door aan te geven dat Amerika internationaal gezien haar imago wilde verbeteren, probeerde Malcolm X dit imago actief in een slecht daglicht te zetten om zo tot hetzelfde doel te komen. King pleitte ervoor het imago van de VS als leider

¹⁶¹ King, 'Address of Dr. Martin Luther King on December 10, 1965 to the South Africa Benefit of the American Committee on Africa at Hunter College, N.Y.C.', 5

¹⁶² Malcolm X, 'The Ballot or the Bullet. April 3, 1964, Cleveland', 36; Malcolm X, 'Letters From Abroad', 62-63; Malcolm X, 'A Declaration of Independence. March 12, 1964, New York City', 20

¹⁶³ King, *Where Do We Go From Here?*, 54-55

¹⁶⁴ Ibidem

¹⁶⁵ Malcolm X, 'Letters From Abroad', 62-63

¹⁶⁶ Houser, 'Freedom's Struggle Crosses Oceans and Mountains', 183

van de vrije wereld te verbeteren door burgerrechtenhervormingen.¹⁶⁷ Dit zou volgens hem ook helpen om democratie positiever neer te zetten in de strijd tegen communisme.¹⁶⁸ Malcolm X was echter van mening dit imago van leider van de vrije wereld sowieso onterecht was.¹⁶⁹ Hij vormde bondgenootschappen met anti-imperialistische bewegingen om zo voor internationale druk op de VS te zorgen, omdat hij dacht dat de VS alleen actie zouden ondernemen wanneer haar imago op het spel stond.¹⁷⁰

Deze verschillen in aanpak kunnen op eenzelfde manier worden verklaard als het verschil in het gebruik van mensenrechten. Malcolm X geloofde niet dat Amerika vrijwillig hervormingen zou doorvoeren en had geen vertrouwen in *Americanism*.¹⁷¹ Sterker nog, hij voelde zich hier eerder een slachtoffer van.¹⁷² King aan de andere kant had wel vertrouwen in de Amerikaanse samenleving en de *American dream*.¹⁷³ Hij bekritiseerde zijn overheid ook niet graag, zeker niet gezien de internationale situatie.¹⁷⁴ Waar Malcolm X dacht dat alleen internationale druk voor verandering zou zorgen, was King van mening dat deze verandering vanuit de moraliteit van de Amerikaanse samenleving zou moeten komen.¹⁷⁵ Belangrijk werk op het gebied van de interactie tussen de Koude Oorlog en de burgerrechtenbeweging is gedaan door Mary Dudziak in *Cold War Civil Rights*. Ook zij beargumenteert dat Malcolm X zich niet liet beperken door het Koude Oorlog discourse, terwijl King zich hierdoor wel liet tegenhouden.¹⁷⁶

Strategie

De strategieën van Malcolm X en Martin Luther King worden regelmatig vergeleken, en dan wordt met name aandacht besteed hun standpunten over geweld.¹⁷⁷ King was een overtuigd aanhanger van niet-

¹⁶⁷ King, 'Address by Dr. Martin Luther King, Jr. at Golden Anniversary of National Urban League, New York City, Tuesday, September 6, 1960', 6

¹⁶⁸ King, *Where Do We Go From Here?*, 184, 200

¹⁶⁹ Malcolm X, 'The Ballot or The Bullet. April 3, 1964, Cleveland', 35; Malcolm X, 'An Appeal to African Heads Of State. July 17, 1964, Cairo, Egypt', 75

¹⁷⁰ Malcolm X, 'To Mississippi Youth, December 31, 1964, New York City', 142; Sing, *Black is a Country*, 187-189

¹⁷¹ De term *Americanism* gaat over het geloof in de politieke kernidealen van de Verenigde Staten, zoals gelijkheid, recht op 'life, liberty, and the pursuit of happiness', en een democratische overheid en de verdediging hiervan. Gerstle, *American Crucible*, 4

¹⁷² Malcolm X, 'The Ballot or The Bullet. April 3, 1964, Cleveland', 26

¹⁷³ King 'The American Dream: a transcription of the Commencement Address delivered by Martin Luther King Jr. at Lincoln University on June 6, 1961', 1-6; King, 'Address by Dr. Martin Luther King, Jr. at Golden Anniversary of National Urban League, New York City, Tuesday, September 6, 1960', 6; King, *Where Do We Go From Here?*, 12-17, 199; Fairclough, *Martin Luther King, Jr.*, 89-92

¹⁷⁴ King, 'Addresses given at Riverside Church', 1-2

¹⁷⁵ King, 'Address by Dr. Martin Luther King, Jr. at Golden Anniversary of National Urban League, New York City, Tuesday, September 6, 1960', 6

¹⁷⁶ Dudziak, *Cold War Civil Rights*, 220-222

¹⁷⁷ De strategieën van Malcolm X en Martin Luther King, Jr. en hun standpunten met betrekkingen tot zijn veelvuldig vergeleken. Hoewel deze vergelijkingen interessante inzichten kunnen opleveren, zijn ze voor deze scriptie niet relevant. Interessante vergelijkingen zijn te vinden in: James H. Cone, *Martin & Malcolm &*

gewelddadig protest. Hij vond dit de meest effectieve methode om verandering teweeg te brengen en beschreef geweld als een onpraktische methode, omdat bevrijding in Amerika moest worden bereikt door integratie.¹⁷⁸ Volgens King zou *nonviolence* daarnaast op mondiale schaal kunnen en moeten worden toegepast in internationale betrekkingen.¹⁷⁹

Malcolm X beschreef in zijn toespraak 'The Ballot or The Bullet' dat hij niet zozeer voor geweld als wel voor zelfverdediging was. Hij zei: '[...] you should never be nonviolent unless you run into some nonviolence. [...] But when you drop violence on me, then you've made me go insane [...]. And that's the way every Negro should get.'¹⁸⁰ Over zijn strategie zei hij verder dat hij geen strikt beleid voorstond, maar liever een verandering in de *mindset* van Afro-Amerikanen te weeg wilde brengen. Dit zou dan leiden tot het vormen van eigen programma's.¹⁸¹

King wilde zijn internationaal geïnspireerde strategie toegepast zien in internationale betrekkingen, maar gebruikte druk die de internationale gemeenschap kon uitoefenen niet als strategie. Malcolm X deed dit wel. Hij riep Afro-Amerikanen op hun zaak naar de VN te brengen en deed aanspraak op Afrikaanse leiders voor steun.¹⁸²

America: A Dream or a Nightmare (Maryknoll 1991) en Clayborne Carson, 'The Unfinished Dialogue of Martin Luther King, Jr. and Malcolm X', *Souls* 7 (2005) 1, 12-19

¹⁷⁸ King, *Where Do We Go From Here?*, 18, 27, 63-65

¹⁷⁹ King, 'Nobel Lecture: The Quest for Peace and Justice'

¹⁸⁰ Malcolm X, 'The Ballot or the Bullet. April 3, 1964, Cleveland', 33-34

¹⁸¹ Malcolm X, 'At the Audubon. December 20, 1964, New York City', 116-117

¹⁸² Malcolm X, 'An Appeal to African Heads Of State. July 17, 1964, Cairo, Egypt', 73-77; Malcolm X, 'The Black Revolution. April 8, 1964, New York City', 53-54; Malcolm X en Haley, *The Autobiography of Malcolm X*, 128

Conclusie

In deze scriptie lag de focus op de visies van Martin Luther King en Malcolm X op mensenrechten en het internationale karakter van de burgerrechtenbeweging in de jaren zestig. Hierbij heeft de vraag in hoeverre deze visies verschilden, en hoe deze verschillen kunnen worden verklaard, centraal gestaan. Om deze vraag te kunnen beantwoorden zijn er eerst drie ontwikkelingen belicht die de internationale dimensies van de burgerrechtenbeweging na de Tweede Wereldoorlog vergrootten, namelijk de opkomst van het antikolonialisme, de oprichting van de VN en opkomst van mensenrechten, en de opkomst van de Koude Oorlog. Vervolgens zijn de visies van King en X op mensenrechten en internationalisme uiteengezet aan de hand van een analyse van hun boeken en toespraken. Ten slotte zijn deze visies met elkaar vergeleken en zijn verklaringen aangedragen voor de belangrijkste verschillen.

Deze scriptie concludeert dat de visies die Martin Luther King en Malcolm X in de jaren zestig uitdroegen naar hun volgers in grote lijnen overeenkomen, maar in details en in praktische implicaties sterk verschillen. De basisideeën - universele mensenrechten, het idee van een wereldwijde strijd en de relatie van de burgerrechtenbeweging met Afrikaanse bewegingen - kwamen overeen, net als het feit dat beide leiders inzagen dat het internationale imago van de VS belangrijk was tijdens de Koude Oorlog. Hiermee grepen ze terug op internationale ontwikkelingen die na de Tweede Wereldoorlog al grote invloed hadden op de burgerrechtenbeweging. Dit toont aan dat deze ideeën, ook nadat ze door de Eisenhower-regering in de jaren vijftig als communistisch werden afgeschilderd, belangrijk zijn gebleven in de burgerrechtenbeweging. De manier waarop King en X ze hanteerden in hun strijd vertoonde echter grote onderlinge verschillen. Deze scriptie beargumenteert dat deze verschillen kunnen worden verklaard door de manier waarop beide leiders de Amerikaanse samenleving beoordeelden.

Wat betreft de definities van mensenrechten van beide leiders lagen de verschillen vooral in de implicaties van het gebruik van de term. Beide zagen mensenrechten als door God gegeven rechten die vooral gingen over menselijke waardigheid. Volgens Malcolm X was het men in de burgerrechtenbeweging eigenlijk niet te doen om burgerrechten, maar om mensenrechten. Deze werden internationaal erkend door alle landen ter wereld. X gebruikte ze om de burgerrechtenbeweging naar een hoger niveau te tillen en aanspraak te kunnen maken op de UVRM. King zag mensenrechten echter vooral als economische rechten die noodzakelijk waren om constitutionele rechten te kunnen garanderen.

Daarnaast beschouwden beide leiders de burgerrechtenbeweging als onderdeel van een wereldwijde beweging. King meende dat de burgerrechtenbeweging en andere bevrijdingsbewegingen onderdeel waren van dezelfde 'human rights revolution'. Hij verwachtte echter

van antikolonialisten en nieuw onafhankelijke landen geen steun, terwijl Malcolm X dit actief opzocht en vond dat Afro-Amerikanen moesten samenwerken met andere onderdrukte volkeren in de 'black revolution'. Wel vonden King en X allebei de relatie met Afrika het belangrijkste. Malcolm X riep vanuit zijn panafrikanisme Afro-Amerikanen op hun Afrikaanse erfgoed te omarmen en op lange termijn zelfs naar Afrika terug te keren. King benaderde Afrika daarentegen vanuit zijn idee van een universele strijd en benadrukte dat Afro-Amerikanen ook hun Amerikaanse cultuur moesten omarmen.

Vervolgens gebruikten beide leiders de context van de Koude Oorlog op een andere manier. Martin Luther King vond het belangrijk dat Amerikaanse democratie internationaal als positief werd ervaren, en dit wilde hij bereiken door raciale hervormingen. Toch was hij niet bang om kritiek te uiten op het beleid van de VS; zo was King een uitgesproken tegenstander van de Vietnamoorlog. Malcolm X draaide King's redenering over de rol van internationale druk in de totstandkoming van burgerrechtenhervorming om. Hij zocht actief internationale bondgenoten om meer druk op de VS uit te kunnen oefenen. Dit was volgens hem de enige manier om het land te kunnen laten reageren.

Ten slotte werden de strategieën van King en X vergeleken. King was groot voorstander van niet-gewelddadig protest en dacht dat dit de potentie had om ook in internationale betrekkingen problemen op te lossen. X schreef in tegenstelling tot King geen specifieke strategie voor. Dit moest volgens hem vanuit Afro-Amerikanen zelf komen.

De verschillen tussen de benaderingen van King en X kunnen worden verklaard door de manier waarop zij de Amerikaanse samenleving zagen. Malcolm X zag deze als corrupt en inherent racistisch. Gelijkheid zou dus nooit vanuit deze samenleving zelf kunnen ontstaan. Om dit te bereiken waren internationale bondgenootschappen en druk op de Verenigde Staten nodig. Martin Luther King geloofde echter wel dat de Amerikaanse samenleving voor gelijkheid kon zorgen en streefde naar integratie. Hij zocht wel de relatie met andere bewegingen op, maar gebruikte dit vooral als inspiratie.

In deze scriptie zijn de internationale dimensies van de burgerrechtenbeweging onderzocht door de analyseren hoe Martin Luther King en Malcolm X ze gebruikten in hun toespraken uit de jaren zestig. Om een completer beeld te krijgen van internationalisme in de burgerrechtenbeweging wordt ten eerste aangeraden om te onderzoeken hoe de burgerrechtenbeweging hier in latere jaren mee omging. Zo is het interessant om te onderzoeken hoe Afro-Amerikanen inspeelden op de opkomst van grote mensenrechtenbewegingen in de jaren zeventig en met president Carter's expliciete gebruik van de term in zijn buitenlands beleid. Ten tweede is het voor de analyse van internationalisme in de burgerrechtenbeweging in de jaren zestig noodzakelijk om hier meerdere leiders en organisaties bij te betrekken. SNCC verklaarde in 1967 een mensenrechtenorganisatie te zijn, dus analyseren hoe deze organisatie omging met mensenrechten en internationalisme kan een bijdrage leveren aan het debat. Ten slotte is het noodzakelijk om het verhaal ook vanuit de andere kant te bekijken en te onderzoeken hoe mensenrechtenorganisaties en –activisten zich bezighielden met racisme in de Verenigde Staten.

Bijlage: Samenvatting

In deze scriptie worden de verschillen tussen de visies van Martin Luther King, Jr. en Malcolm X op mensenrechten en het internationale karakter van de burgerrechtenbeweging in de jaren zestig uiteengezet en verklaard. Allereerst worden drie ontwikkelingen besproken die na de Tweede Wereldoorlog invloed hadden op de burgerrechtenbeweging en in het gedachtegoed van King en X terugkwamen, namelijk antikolonialisme, de oprichting van de Verenigde Naties en de opkomst van mensenrechten, en de Koude Oorlog. Vervolgens worden aan de hand van een analyse van hun toespraken en boeken uit de jaren zestig de visies van King en X vastgesteld. Deze scriptie concludeert dat de visies van King en X in grote lijnen overeenkomen, maar in details en praktische implicaties verschillen. Ze benadrukken allebei mensenrechten, zien de burgerrechtenbeweging als onderdeel van een wereldwijde beweging, hechtten vooral waarde aan de relatie met Afrika en zagen in dat het internationale imago van de VS tijdens de Koude Oorlog belangrijk was en speelden hierop in. Malcolm X gebruikte mensenrechten echter om aanspraak te maken op de UVRM en de VN. Hij sloot internationale bondgenootschappen om druk uit te kunnen oefenen op de VS. Martin Luther King bedoelde met mensenrechten economische rechten en zag internationale bewegingen vooral als inspiratie. Deze verschillen kunnen worden verklaard door hoe beide leiders de Amerikaanse samenleving zagen. Malcolm X zag deze als inherent racistisch, gelijkheid kon dus alleen ontstaan door druk van buitenaf. King daarentegen dat gelijkheid wel uit de Amerikaanse samenleving zou kunnen en zou moeten voortkomen.

Lijst met afkortingen

American Federation of Labor and Congress of Industrial Organizations	AFL-CIO
Central Intelligence Agency	CIA
Civil Rights Congress	CRC
Congress of Racial Equality	CORE
National Association for the Advancement of Colored People	NAACP
National Negro Congress	NNC
Organization of Afro-American Unity	OAAU
Southern Christian Leadership Conference	SCLC
Students Non-Violent Coordinating Committee	SNCC
Universal Negro Improvement Association	UNIA
Universele Verklaring van de Rechten van de Mens	UVRM
Verenigde Naties	VN
Verenigde Staten	VS

Literatuurlijst

Bronnen

King, Martin Luther, Jr., 'Dr. Martin Luther King, Jr. Address to Illinois AFL-CIO on October 7, 1965', *Illinois AFL-CIO*, <http://www.ilaf-cio.org/documents/MLKNewsletter.pdf> 4 (geraadpleegd op 16 maart 2016)

King, Martin Luther, Jr., 'Nobel Lecture: The Quest for Peace and Justice', *The Nobel Peace Prize*, Oslo, 11 december 1964, http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1964/king-lecture.html (geraadpleegd op 16 maart 2016)

King, Martin Luther, Jr., 'Martin Luther King Jr. – Acceptance Speech', *The Nobel Peace Prize*, Oslo, 10 december 1964, http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1964/king-acceptance_en.html (geraadpleegd op 10 maart 2016)

King, Martin Luther, Jr., *Where Do We Go From Here? Chaos Or Community* (Boston 1968)

The King Center Digital Archive, <http://www.thekingcenter.org/archive>

Hieruit:

- Martin Luther King, Jr., 'Address by Dr. Martin Luther King, Jr. at Golden Anniversary of National Urban League, New York City, Tuesday, September 6, 1960', <http://www.thekingcenter.org/archive/document/address-mlk-golden-anniversary-conference-national-urban-league#>, 1-14 (geraadpleegd op 16 maart 2016)
- Martin Luther King, Jr., 'The American Dream: a transcription of the Commencement Address delivered by Martin Luther King Jr. at Lincoln University on June 6, 1961', <http://www.thekingcenter.org/archive/document/american-dream-1-6> (geraadpleegd op 16 maart 2016)
- Martin Luther King, Jr., 'Address of Dr. Martin Luther King on December 10, 1965 to the South Africa Benefit of the American Committee on Africa at Hunter College, N.Y.C.', <http://www.thekingcenter.org/archive/document/mlks-address-about-south-africa>, 1-6 (geraadpleegd op 16 maart 2016)
- Martin Luther King Jr., 'The Seventh Annual Gandhi Memorial Lecture by Dr. Martin Luther King, Jr. delivered at Howard University Washington D.C. November 6, 1966', <http://www.thekingcenter.org/archive/document/seventh-annual-gandhi-memorial-lecture>, 1-20 (geraadpleegd op 16 maart 2016)
- Martin Luther King, Jr., 'Addresses given at Riverside Church, New York City, Tuesday, April 4, 1967, Dr. Martin Luther King Beyond Vietnam', <http://www.thekingcenter.org/archive/document/beyond-vietnam>, 1-12 (geraadpleegd op 16 maart 2016)
- Martin Luther King, Jr., "'I've Been to The Mountaintop" April 3, 1968 Masonic Temple, Memphis, Tennessee', <http://www.thekingcenter.org/archive/document/ive-been-mountaintop>, 1-8 (geraadpleegd op 16 maart 2016)

Malcolm X en Alex Haley, *The Autobiography of Malcolm X* (Londen 2001 [1965])

Bronnenuitgaven

Atwal, Sandeep S. (red.), *Malcolm X: Collected Speeches, Debates and Interviews (1960-1965)* (2015)
PDF e-book <http://ouleft.org/wp-content/uploads/malcolm-collected.pdf> (geraadpleegd op 16 maart 2016)

Hieruit:

- Malcolm X, 'Harlem Freedom Rally (1960)', 7-13

Breitman, George (red.), *Malcolm X Speaks: Selected Speeches and Statements* (New York 1965)

Hieruit:

- Malcolm X, 'Message to the Grass Roots. November 10, 1963, Detroit', 3-17
- Malcolm X, 'A Declaration Of Independence. March 12, 1964, New York City', 18-22
- Malcolm X, 'The Ballot or The Bullet. April 3, 1964, Cleveland', 23-44
- Malcolm X, 'The Black Revolution. April 8, 1964, New York City', 45-57
- Malcolm X, 'Letters from Abroad. May 11, 1964, Accra, Ghana', 62-63
- Malcolm X, 'The Harlem "Hate-Gang" Scare. May 29, 1964, New York City'
- Malcolm X, 'An Appeal to African Heads Of State. July 17, 1964, Cairo, Egypt', 72-87
- Malcolm X, 'At The Audubon. December 13, 1964, New York City', 88-104
- Malcolm X, 'At The Audubon. December 20, 1964, New York City', 115-136
- Malcolm X, 'To Mississippi Youth. December 31, 1964, New York City', 137-146
- Malcolm X, 'Prospects For Freedom in 1965. January 7, 1965, New York City', 147-156
- Malcolm X, 'After The Bombing. February 14, 1965, Detroit', 157-177

The Papers of Martin Luther King, Jr. Volume IV: Symbol of the Movement, January 1957-December 1958, red. Clayborne Carson, Susan Carson, Adrienne Clay, Virginia Shadron, en Kieran Taylor (Berkeley 2000)

Hieruit:

- Martin Luther King, Jr. 'My Pilgrimage to Nonviolence', (1 september 1958), 473-481

Literatuur

Anderson, Carol, *Bourgeois Radicals: The NAACP and the Struggle for Colonial Liberation, 1941-1960* (Cambridge 2014)

Anderson, Carol, *Eyes Off The Prize: The United Nations and the African American Struggle for Human Rights, 1944-1955* (Cambridge 2003)

Assensoh, A.B. en Yvette M. Alex-Assensoh, *Malcolm X: A Biography* (Santa Barbara 2014)

Borstelmann, Thomas, *The Cold War and the Color Line: American Race Relations in the Global Arena* (Cambridge 2001)

Carson, Clayborne, 'The Unfinished Dialogue of Martin Luther King, Jr. and Malcolm X', *Souls* 7 (2005) 1, 12-19

Cone, James H., *Martin & Malcolm & America: A Dream or A Nightmare* (Maryknoll 1991)

- Cone, James H., 'Martin Luther King, Jr., and the Third World', *The Journal of American History* 74 (1987) 2, 455-467
- Dudziak, Mary L., *Cold War Civil Rights: Race and the Image of American Democracy* (Princeton 2002)
- Fairclough, Adam, *Martin Luther King, Jr.* (Athens 1990)
- Fredrickson, George M., *Racism: A Short History* (Princeton 2002)
- Gerstle, Gary, *American Crucible: Race and Nation in the Twentieth Century* (Princeton 2001)
- Hall, Jacquelyn Dowd, 'The Long Civil Rights Movement and the Political Uses of the Past', *The Journal of American History* 91 (2005) 4, 1233-1263
- Horne, Gerald, 'Race from Power: U.S. Foreign Policy and the General Crisis of "White Supremacy"', *Diplomatic History* 23 (1993) 3, 437-461
- Houser, George M., 'Freedom's Struggle Crosses Oceans and Mountains: Martin Luther King, Jr., and the Liberation Struggles in Africa and America', in: Peter J. Albert en Ronald Hoffman (red.), *We Shall Overcome: Martin Luther King, Jr. And The Black Freedom Struggle* (New York 1993) 169-196
- Jackson, Thomas F., *From Civil Rights to Human Rights: Martin Luther King and the Struggle for Economic Justice* (Philadelphia 2007)
- Lauren, Paul Gordon, *The Evolution of International Human Rights: Visions Seen* (Philadelphia 1998)
- Lockwood Jr, Bert B., 'United Nations Charter and United States Civil Rights Litigation: 1946-1955', *Iowa Law Review* 69 (1983) 901-957
- Moyn, Samuel, *The Last Utopia: Human Rights in History* (Cambridge 2010)
- Moyn, Samuel, *Human Rights and the Uses of History* (Londen/New York 2014)
- Plummer, Brenda Gayle, "'Below the Level of Men": African Americans, Race, and the History of U.S. Foreign Relations', *Diplomatic History* 20 (1996) 4, 639-650
- Richardson, Henry J. III, 'Martin Luther King, Jr. Lecture: Dr. Martin Luther King, Jr. as an International Human Rights Leader', *Villanova Law Review* 52 (2003) 471-486
- Seekdaur, Lukmaan Hakim Khan, *Malcolm X: The Pragmatic Nationalist* (Hamburg 2014)
- Sherwood, Marika, "'There Is No New Deal for the Blackman in San Francisco": African Attempts to Influence the Founding Conference of the United Nations, April-July, 1945', *The International Journal of African Historical Studies* 29 (1996) 1, 71-94
- Singh, Nikhil Pal, *Black is a Country: Race and the Unfinished Struggle for Democracy* (Cambridge 2004)
- Terril, Robert, 'Protest, Prophecy and Prudence in the Rhetoric of Malcolm X', *Rhetoric and Public Affairs* 4 (2001) 1, 25-53
- Tyner, James A., 'Territoriality, Social Justice and Gendered Revolutions in the Speeches of Malcolm X', *Transactions of the Institute of British Geographers* 29 (2004) 3, 330-343

Internet

Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 'Frequently Asked Question on Economic, Social and Cultural Right', *Fact Sheet No. 33*, December 2008, <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/FactSheet33en.pdf> (geraadpleegd op 28 maart 2016)

Organization of American Historians, 'Liberty Legacy Foundation Award', <http://www.oah.org/programs/awards/liberty-legacy-foundation-award/> (geraadpleegd op 28 maart 2016)